

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1889. Första Kammaren. N:o 35.

Onsdagen den 1 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Anmälles och bordlades

bankoutskottets memorial n:o 9, i fråga om användande af riksbankens vinst för år 1888; äfvensom

lagutskottets memorial och utlåtande:

n:o 51, i anledning af kamrarnes återremiss af utskottets utlåtande n:o 44, öfver väckt motion om ändrad lydelse af 11 kap. 10 § rättegångsbalken; och

n:o 52, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 10 kap. 1 § rättegångsbalken.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets den 29 sistlidne april bordlagda utlåtande n:o 5 b.

Herr statsrådet friherre *von Essen* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående visst anstånd för Karlshamns spritförädlingsaktiebolag med erläggande af tullafgift för det i bolagets fabrik inneliggande bränvin; och

2:o) angående uteslutande ur riksstaten för år 1890 af det för Hennes Kongl. Höghet Prinsessan Eugenie anvisade anslag med mera.

Dessa kongl. propositioner blefvo härefter föredragna och på begäran bordlagda.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets den 29 nästlidne april bordlagda utlåtande n:o 6 a och memorial n:o 67.

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 20 och 26 sistlidne april bordlagda utlåtande n:o 14, i anledning af väckt förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande förbud mot införsel af margarin och oleomargarin samt tillverkning af margarin m. m.

Herr Lothigius: Jag får vördsamt föreslå i fråga om föredragningsordningen, att kammaren måtte besluta, att betänkan- det skall punktvis föredragas, så att först föredrages första punkten, derefter tredje punkten och sist andra punkten.

Detta förslag antogs.

1 punkten.

*Om förbud
mot införsel af
margarin och
oleomargarin.*

Herr Lothigius: Mot innehållet af den föredragna punkten har jag ingenting att anmärka och skall endast senare framställa yrkande om en liten ändring af redaktionen, men då det är vanligt att betänkanden uppställda i flera punkter, der, såsom här är förhållan- det, punkterna stå till hvarandra i omedelbart sammanhang, diskus- sionen i sin helhet försiggår efter föredragningen af den första punk- ten, har jag begärt ordet för att angående motionen och betänkan- det i sin helhet få uttala min mening.

Det erkännes af alla, att ett nödvändigt vilkor för ett fram- gångsrikt bedrivande af jordbruk här i landet, det må utöfvas i större eller mindre skala, är en väl ordnad ladugårdsskötsel och deraf beroende mjölkhushållning. Mjölkförsäljningen är snart sagdt det enda, som åt jordbrukaren inbringar någon kontant inkomst, och någorlunda antagligt pris på mjölken är alltså af högsta vikt. Detta åter är beroende på smörpriset på den engelska marknaden. Derom äro vi alla ense liksom ock derom, att det är fördelaktigt för jordbruket och därför för hela landet af största vikt, att det goda anseende, vårt smör för närvarande åtnjuter på den engelska marknaden, må kunna bibehållas. Om sättet huru man skall vinna detta mål äro meningarne delade. För min del har jag efter om- sorgsfull granskning af de i detta ärende afgifna officiella utlåtanden, som till utskottet öfverlemnats, och af den ganska omfattande in- och utländska literatur, som från båda sidor rikligen tillhandahållits utskottet, kommit till den öfvertygelsen eller rättare blifvit stad- fästad i den mening, enligt hvilken jag förra riksdagen röstade och hvilken jag i mitt embetsutlåtande uttalat, nemligen att enda säkra utvägen att nå målet, smörmarknadens uppehållande vid skäligt pris,

är icke endast att, såsom utskottet föreslagit, utfärda förbud mot införsel af margarin utan äfven mot tillverkning inom landet deraf. Jag skall icke citera de auktoriteter eller söka framdraga bevis för de sakförhållanden, som grundlagt hos mig denna öfvertygelse, väl vetande att å andra sidan kunna åberopas auktoriteter och frambringas bevisning angående motsatta sakförhållanden, och jag är öfvertygad derom att allt tvistande här i kammaren om dessa auktoriteters värde eller styrkan af den bevisning, som för det ena eller andra sakförhållandet blifvit förebragt, icke skall kunna åstadkomma någon vidare utredning i frågan än den, som redan blifvit deri åstadkommen hufvudsakligen genom Andra Kammarens utskotts utlåtande. Jag är vidare öfvertygad derom, att i den mycket debatterade frågan hvar och en redan bildat sig sin egen åsigt och att således framdragandet af det ena eller andra skälet icke lärer utöfva någon verkan på den enes eller andres votum. Jag kommer således att vid tredje punkten framställa yrkande om bifall till motionen äfven om förbud för tillverkning inom landet af margarin.

Mot förbud, så väl för import som för tillverkning, hafva två, jag erkänner det, mycket beaktansvärda anmärkningar gjorts. Mot tillverkningsförbudet har annärkts, att detta vore en inskränkning i den allmänna näringsfriheten och mot införsel förbudet att man derigenom skulle beröfva i synnerhet de mindre bemedlade klasserna ett näringsämne, som, *om det beredts af sunda och goda råämnena*, är nyttigt eller åtminstone oskadligt. Hvad ingreppet i näringsfriheten beträffar, så är, som bekant, margarintillverkningen här i landet ännu helt obetydlig, ja, så obetydlig, att det icke för närvarande kan sägas vara egentligen fråga om att förbjuda en näring som vunnit insteg, utan snarare att hindra införandet af en näring, som ännu icke kommit till nämnvärd utöfning. Derför tror jag, att man icke behöfver hysa synnerlig betänklighet mot att göra den inskränkning i näringsfriheten, hvarom fråga är. Hvad angår åter att man skulle beröfva de mindre bemedlade klasserna ett sundt och billigt födoämne, ber jag först få fästa uppmärksamhet på att prisskilnaden mellan margarin och smör af den beskaffenhet, som värderas vid markegångssättningarna, icke är så stor. Priset i minuthandeln för margarin är här i Stockholm 1 krona 20 öre per kilogram; och enligt annonser som jag sett i åtskilliga landsortstidningar äfvensom af upplysningar, som meddelats vid Elfsborgs läns hushållningssällskaps sammanträden rörande denna fråga, är i landsorten priset detsamma, 55 öre för skålpund, eller ungefär 1 krona 20 öre för kilogram. Priset på smör åter är 1 krona 50 öre för kilogram i medeltal enligt de uppgifter om markegångssättningen, som meddelats i Andra Kammarens utskottsbetänkande. Skilnaden är således 30 öre för kilogram. Tager man så i betraktande att margarin icke lämpar sig för allt, hvartill smör är användbart, så är prisskilnaden att anse såsom så obetydlig, att jag tror, det man icke kan säga att derigenom de mindre bemedlade tillskyndas någon

*Om förbud
mot införsel af
margarin och
oleomargarin.
(Forts.)*

*Om förbud
mot införsel af
margarin och
oleomargarin.*

(Forts.)

egentlig skada. Jag tror till och med, att man kan säga, att den förlust, som tillskyndas en del af desse mindre bemedlade, derigenom att de måste köpa smör i stället för margarin, icke är så stor som den, hvilken ådrages en annan del af desse, som, då de utgifva sina penningar för att få smör, i stället få margarin.

Annå är, såsom nyss antyddes, margarintillverkningen i vårt land så obetydlig, att man kan, utan stor uppoffring för statsverket, hindra dess vidare utbredning och gifva skälig ersättning för de anläggningar, som finnas; men lemna man margarinnäringen fri, så lära snart så många fabriker uppstå, att ett margarinförbud, om framdeles öfvertygelsen om dess nödvändighet blefve allmän, icke utan betydliga uppoffringar för statsverket skulle kunna genomföras. Om deremot nu förbud meddelas, hvilket jag, som jag förut nämmt, anser vara mindre att förhindra en näring som finnes eller borttaga ett näringsmedel, som redan brukas, än att förhindra införandet här i landet af en ny näring och ett nytt näringsämne, och framdeles en billig och säker metod att skilja smör från margarin och från margarinblandadt smör varder uppfunnen, eller af annan anledning margarinförbud ej vidare anses nödvändigt, så står det ju i Kongl. Maj:ts fria skön att hvilken dag som helst upphäfva förbudet, likasom det står Riksdagen fritt att göra påminnelse om ett sådant upphäfvande. Margarinförbudet komme i sådant fall endast att verka till någon tids uppskof med förbrukningen af margarin och införandet af den nya näringsgrenen.

Hvad den föredragna punkten beträffar, har jag mot innehållet deraf icke något att anmärka, men på det att, derest denna kammare skulle komma att bifalla innehållet af det förslag, som framstälts i denna punkt, kommunikation med Andra Kammaren må kunna undvikas, hvarför ett vilkor är, att beslutet blifver ordagrant lika med Andra Kammarens, som i sak innehåller alldeles detsamma, som i Första Kammarens utskottsbetänkande föreslagits, får jag hos herr talmannen anhålla om proposition på följande yrkande:

1:o att Riksdagen ville besluta att uti skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t måtte, så fort ske kunde, utfärda förbud emot införsel af margarin och olemargarin.

Härefter upplästes ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 210, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 26, i anledning af väckt förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande förbud mot införsel af margarin och oleomargarin samt tillverkning af margarin m. m.

Herr Ekenman, Thor: Jag föreställer mig, att deras antal numera är ringa, som påstå att icke mejerihandteringen skulle lida, om ej något i tid göres för att hindra vårt natursmörs förfälskning och misskrediterande med anledning af margarintillverkningen. De fleste äro nog ense derom, och frågan är väl endast huru sådana

åtgärder böra på lämligaste sätt vidtagas. Hufvudsakligen har man i sådant afseende föreslagit dels en omarbetning af 1885 års margarinlag med deri skärpta kontrollbestämmelser, dels äfven rent förbud mot såväl tillverkning som införsel af margarin och oleomargarin. Det första förslaget tillkom på regeringens initiativ med anledning af kamrarnes olika beslut under sistlidne riksdag; och för min del medgifver jag villigt att såsom frågan då förelåg kunde regeringen icke gå längre än den gjorde då den tillsatte en komité för att omarbete margarinlagen. Att emellertid det förslag komiterade utarbetade ej tillfredsstälde landets jordbrukare, som genom hushållningssällskapen fingo afgifva yttrande häröfver, känner kammaren. Men icke allenast hushållningssällskapen utan äfven de flesta länsstyrelser hafva framställt allvarliga anmärkningar, och nio länsstyrelser hafva till och med fullständigt förkastat förslaget och ställt sig på den så kallade rena ståndpunkten. Under sådana förhållanden var det alldeles påtagligt att utsigt icke förefans att detta komiterades förslag skulle blifva underställt Riksdagens pröfning, och jag tror för min del det icke vara möjligt att åstadkomma *någon* margarinlag, som på ett tillfredsställande sätt löser denna fråga. Det återstår då enligt mitt förmenande icke mera än ett sätt att komma till rätta härmed och det är tillverknings- och införsel förbud af margarin.

Innan jag inlåter mig härpå, kan jag icke undgå att omnämna det faktum att sällan någon fråga förekommit i Riksdagen, som förut inom pressen och genom broschyrer blifvit så utförligt, ja, så uttömmande behandlad som denna. Det finnes således rika källor att ösa ur, men svårigheten är att komma med några nya skäl. Då frågan för ett par dagar sedan förekom i Andra Kammaren, öfvertygades jag derom, att några nya skäl icke äro möjliga att framställa. Jag skall derföre för min del icke upptaga kammarens tid med upprepande af hvad förut sagts, utan inskränka mig att helt kort bemöta det hufvudsakligaste inkast, som utskottet gjort mot min motion. I förbigående vill jag då nämna det egendomliga förhållande som eger rum rörande detta utlåtande, nemligen att af utskottets fem ledamöter är det blott en, som står för utlåtandet, ty de fyra andra hafva reserverat sig mot detsamma.

Utskottets betänkligheter kulminera i framhållande deraf, att, då tillverkningsförbudet utgör inskränkning i näringsfriheten, detsamma bör med den största betänksamhet vidtagas samt aldrig är berättigadt, om man ej med full visshet kan förutse att ändamålet med uppoffringen vinnes. Hvad det första passus angår, så är jag ense med utskottet, ty det är alldeles påtagligt, att Riksdagen och isynnerhet Första Kammaren icke bör vidtaga någon lagändring i obetänksamhet. Man kan dock icke påstå, att icke den ifrågasatta inskränkningen i näringsfriheten redan har många motsvarigheter i vårt land. Jag vill sålunda bland annat nämna, att det finnes rörande tillverkning och försäljning af bränvin, sprit och apoteksvaror, beträffande mjöl och sågqvarnars drivande, rörande skorstens-

Om förbud mot införsel af margarin och oleomargarin.
(Forts.)

Om förbud mot införsel af margarin och oleomargarin.
(Forts.)

fejareyrket i stad m. m. Frågan ställer sig för mig helt enkelt: är vår mejerihandtering af den betydelse för landet i sin helhet att denna vår modernärings förnämsta inkomstkälla bör skyddas äfven om detta skulle ske genom inskränkning i vår näringslagstiftning, då detta anses vara det enda tillfredsställande sättet? Jag kan icke besvara detta annat än obetingadt med ja. Hvad senare delen af utskottsbetänkandet angår, »att inskränkningen af näringsfriheten icke är berättigad, om man icke med *full visshet* kan förutse, att ändamålet dermed vinnes», så fruktar jag, att om detta skulle blifva regel, Riksdagens samtliga beslut skulle blifva af den mest negativa art. Med dessa korta anmärkningar tror jag mig hafva ådagalagt, att utskottets utlåtande icke tillfredsställer mig, helst som jag icke kan finna att annat resultat af utlåtandets antagande skulle vinnas än att margarintillverkningen särskildt blefve omhuldad af staten, och dertill vill jag sannerligen icke med min röst bidraga.

Då den nu föredragna punkten till sitt syfte är lika med den första punkten i min motion, skulle jag visserligen kunna yrka bifall till densamma, men som ordalydelsen något skiljer sig från den af Andra Kammaren antagna, får jag yrka afslag på punkt 1:o och bifall till den af herrar Lothigius och Rundbäck afgifna reservationen, som är lika med min motion i ämnet.

Herr Almén: Denna fråga har blifvit både offentligt och enskildt så vidlyftigt debatterad, att jag länge varit betänkt att icke i densamma yttra mig, öfvertygad som jag är att i närvarande stund åtminstone de allra flesta så deciderat sin mening, att när jag icke kan anföra något verkligen nytt, jag måhända gjorde rättast i att icke alls begära ordet. Då emellertid i alla händelser frågan är af vigt; då den vidare berör många och stora intressen; då oaktadt den offentliga och enskilda diskussion, frågan varit understäld, åsigtterna deri långt ifrån enat sig; och då slutligen jag vid mer än ett tillfälle deltagit i frågans behandling, ber jag kammaren ursäkta, att jag anför skälen för min ståndpunkt och tillika bemöter de från olika håll mot denna ståndpunkt gjorda inkast, hvilka jag icke kan gilla.

Jag börjar med frågan om margarinens *näringsvärde*, hvilket man märkvärdigt nog velat dels helt och hållet förneka, dels förringa. Det skulle väl eljest kunna tyckas, att man ej gerna borde tveka, huruvida denna vara, som beredes af talg, mjölk och fin olja och hvilken i kemiskt och fysiskt hänseende ställer sig så lik smör, att det är ytterst svårt att derifrån skilja den, vore en närande föda. Men, säger man, tvifvel är ett, bevis ett annat. Jag svarar, att denna sak är så pass klar, att bevis ej kunna anses nödiga, åtminstone ej förr än man börjat ropa på och begära sådana. Sådant har nu skett på den allra sista tiden och därför har man ock skaffat sig bevis genom direkta försök, hvilka utfallit i allo tillfredsställande. Den lilla skilnad, som härutinnan visat sig emellan margarin och

smör, är i intet afseende väsentlig och beror på den myckenhet margarin, som vid försöken användts. I fysiologiskt hänseende har sålunda icke ådagalagts en skilnad, som någon sakkunnig kunnat fästa sig vid. Men, frågar man, finnas inga andra och bättre bevis? Jo, det fins dessutom ett bevis, som enligt min tanke icke kan bortresoneras, det att denna margarin i Europa förbrukas i millioner skålpund dagligen och att förbrukningen är ständigt stegring öfverallt, der margارينen fått insteg. Jag antager, att margarinfienderna — jag hoppas, att ingen måtte stöta sig på det ordet, ty det är nog fullt berättigadt — icke vilja säga, att margارينen är så utomordentligt välsmakande, att folk köper den såsom njutningsmedel. Man måste väl taga för gifvet, att den som dag ut och dag in begagnar margarin, funnit att den är närande, och inför detta förhållande synes det mig, att man bör låta alla tvifvel om margارينens näringsvärde fara.

Den andra frågan beträffande margارينen är huruvida den är *helsosam* eller icke. Upplysningen har lyckligtvis under sista året stigit något på detta område. Nu medger man åtminstone att, om margارينen gjorts af friska materialier, så är den icke farlig; men man säger tillika, att är den icke så beredd, är den icke *helsosam*; har den beredts af talg af sjuka djur, är den skadlig; och då man icke vet, huru den utländska margارينen eller den oleomargarin, som användts till konstsmöret, blifvit beredd, så är margارينen i alla händelser misstänkt och bör derfor anses farlig. Till svar härpå säger jag, att margارينen icke endast *kan* vara *helsosam*, utan att den, sådan den i allmänhet förekommer i handeln, verkligen är *helsosam*, och jag skall gifva skäl härför.

Jag antager då till en början, att margارينen beredts af talg af djur, som varit sjuka, och jag erkänner villigt, att i sådan händelse den *kan* vara skadlig, men hvilken föda finnes väl, som icke kan vara skadlig? Men frågar man mig: är det sannolikt, att den är mycket skadlig? så svarar jag, att margارينens beredningssätt innebär en verklig trygghet eller åtminstone en viss grad af trygghet, för att den icke skall vara farlig. Margارينen beredes af talg och några andra ämnen; och skall den få en dräglig smak måste dessa ingredienser vara goda; margارينen är i detta fall lika känslig som smör, och detta veta vi smakar ej alltid godt. Beredningsmetoden innebär, att man väl tvättar talgen, smälter den vid en temperatur af 50°—60° C., och lemnar den att åter stelna ytterst långsamt, dervid alla fasta partiklar sjunka till botten; härefter låter man massan undergå pressning, hvarigenom frambringas den s. k. oleomargarinen, en klar gul olja, fri från *alla* fasta ämnen. Huru små de smittoförande organismerna än äro, så äro de dock fasta kroppar och det är sålunda ej antagligt, att om sådana funnits i talgen de vidare skola förekomma i oleomargarinen. Innan denna användes till beredande af margarin, förvaras den en kortare eller längre tid. De mikroorganismer, som ännu möjligen kunna finnas kvar i oleo-

*Om förbud
mot införsel af
margarin och
oleomargarin.
(Forts.)*

*Om förbud
mot införsel af
margarin och
oleomargarin.*

(Forts.)

margarinen, blifva under denna förvaringstid i saknad af de nödvändiga förutsättningarna för deras behållande vid lif, såsom luft, vatten, salt och ägghviteämnen, och den, som är något hemma i bakterologien, kan icke hysa något tvifvel, att ej alla dessa organismer genom detta förfaringssätt dödas. Men, säger man, bevisa det. Det bör väl dock i stället åligga den, som säger att margarinen är skadlig, att bevisa sin sats, och hvilka bevis skola väl för öfrigt vara tillfredsställande för dem, som sätta tro till alla dessa amerikanska historier och ammsagor, som spridas om margarinen förderflighet, ty annat äro ej dessa från Amerika hentade exempel på margarinen skadlighet.

Äfven om man icke kan alldeles utesluta möjligheten, att margarinen är skadlig, så må vi å andra sidan tänka på hur det kan vara med smöret. Smör beredes af mjölk, och det vet något hvar nu för tiden, att mjölk kan vara skadlig. Och det är ej blott tuberkulos, som kan spridas genom mjölk, utan äfven andra sjukdomar; särskildt är det en sjukdom, hvars smitta, enligt hvad många exempel i vårt land visa, kan öfverföras genom mjölk, nemligen nervfebern. När man nu vet att mjölken kan vara skadlig, hur går det vid smörberedningen med de smittämnen, som den kunnat innehålla? Finnes någon trygghet att de ej öfverföras till smöret?

Låt oss i detta afseende anställa en jämförelse mellan smör och margarin. Man säger att en upphettning till 50° å 55°, sådan som fettämnet i margarinen underkastas, icke är tillräcklig att döda bakterierna. Men märk väl, att hvarken gräddan eller smöret upphettas eller pressas, att de fasta ämnena stanna kvar deruti, och att bakterierna, som hvarken sakna vatten, salt eller ägghviteämnen, deri böra kunna lefva ganska länge. Om vi äro upprigtiga, måste vi sålunda erkänna, att smöret kan vara helsafarligt. För min del tror jag visserligen icke, att faran är särdeles stor vare sig vi förtära smör eller margarin; men jag vill att då man jämför dessa ämnen, man skipar rättvisa dem emellan.

Men finnes det ej andra födoämnen än margarin och smör, som kunna vara skadliga? Mjölken har jag redan talat om; vi hafva dessutom kött och fläsk samt framför allt korf, hvilka alla kunna vara för helsan farliga, men icke har jag hört någon, som velat förbjuda dessa födoämnen tillverkning eller bruk. Man låter dem vara i fred och en hvar får skydda sig bäst han kan. Jag undrar hvad laudtbrukarne skulle säga, om en sådan lag blefve stiftad, att ingen skulle få sälja mjölk, som ej förut blifvit undersökt, i synnerhet om härtill blefve lagdt, att undersökningen skulle ske på säljarens bekostnad. De skulle utan tvifvel anse, att en sådan åtgärd icke vore välbetänkt.

Jag tror således, att det är bäst att lemna detta födoämne i fred, till dess det bevisats vara skadligt. Är det antagligt, att då flere millioner skålpund margarin dagligen förtäres i Europa, man icke skulle kunnat påvisa något fall, der skada deraf inträffat, om

margarinen vore så farlig, som man påstått? Tro herrarne, att på det sätt som margarinstriden här förts, man icke skulle framdragit sådana fall, om de kunnat påvisas? Jo, i sanning skulle man gjort det. Nu har man i stället måst gå till Amerika för att anskaffa några exempel på margarinen farlighet, och jag kan endast säga, att den som vill tro på dessa historier, måste vara mycket lättrogen.

*Om förbud
mot införsel af
margarin och
oleomargarin.*

(Forts.)

Vid jämförelse i sanitärt afseende mellan smör och margarin kan jag således ej annat än anse dessa ämnen lika helsosamma.

Hvad smakligheten beträffar, öfverträffar primasmör visserligen margarin, men med sekundasmör kan den täfla och margarin är vida öfverlägsen tertia smör eller s. k. bondsmör.

Vidare är margarin mycket varaktigare än smör och detta är en stor fördel för den, som icke bor i stad och der kan dagligen eller vid behof köpa sitt behof af smörfett. Likaledes är denna omständighet af stor betydelse vid proviantering för flottans och sjöfartens behof. Margarin har för detta ändamål blifvit pröfvad och befunnen af så godt värde, att den erhållit det särskilda namnet »marin-smör». I detta fall kan ingen täflan komma i fråga mellan margarin och vanligt smör.

Margarin har vidare det företrädet att vara *mycket* billigare än smör. Ordet »mycket» kan måhända stöta någon, men låt oss icke jämföra priset på margarin med markegångspriset å smör, ty någon markegångssättning har icke egt rum med afseende på margarin. Då sådant en gång skett, skall man finna att prisskilnaden kommer att ställa sig betydligt större. Låtom oss i stället jämföra handelsprisen på dessa varor och då torde ingen kunna neka, att margarin visar sig vara mycket billigare än smör, eller hvarför köper folk eljest margarin hellre än smör? Icke är det väl derför att margarin smakar bättre, utan det är väl, emedan den är billigare. Mig synes, att man borde erkänna, att denna vara är en välsignelse, hvilken sätter folk i stånd att skaffa sig en billig och god fettföda, synnerligast de personer, som till följd af sitt arbete hafva stort behof af fett.

Mine herrar! Arbetaren har större behof af fett än andra menniskor, men han får i stället mindre deraf, ty fettet är det dyraste af våra födoämnen. Kan det då anses vara något ondt att hafva lyckats åstadkomma denna billiga och smakliga fettföda? Nej, det måste vara något godt, men så fattar man här icke saken, utan säger att i vår smörproduktions intresse är det af största vikt, att smöret åtnjuter ett godt anseende, utan att misstanke gifves om dess uppblandning med margarin. Derför bort med margarinen! Den måste bannlysas ur vårt land, ty vi måste rädda vår smörexport.

Jag återkommer till frågan, huru vida denna uppfattning är riktig. Mig synes, att smörfabrikanterna i vårt land borde liksom andra näringsidkare nöja sig med, att en ärlig täflan emellan smör och margarin blefve betryggad och att allt, som i detta afseende kan vara nödvändigt, också åstadkommes.

*Om förbud
mot införsel af
margarin och
oleomargarin.*

(Forts.)

Låt därför denna täflan utveckla sig till full kraft och tillåt åtminstone den, som icke har råd att köpa prima smör, att köpa margarin i stället för dåligt bondsmör och sålunda slippa att hafva sitt bord sämre försedt, än som är nödvändigt.

Jag öfvergår nu till frågan om margarintillverkningens inflytande på smörpriset inom vårt land, det hufvudsakliga skälet till de föreliggande förslagen, och påstår dervid, att margarin icke kommer att inverka på priset å prima smör, ty dermed kan margarin ej täfla; och kunna vi ej här i landet sälja vårt prima smör, hafva vi endast att sända det till England, der alltid är en god marknad för prima smör. Ej heller för priset å sekunda smör tror jag margarin kommer att blifva farlig, hvaremot jag erkänner, att den kan blifva mycket farlig för tertia smör. Men, mine herrar, därför behöfver icke vårt landtbruk blifva ruineradt; jag tror till och med att det af nämnda förhållande skall taga mycket ringa skada.

Visserligen säger man, att vinsten på tertia smör för närvarande är så ringa, att om den blifver ännu mindre, tillverkningen ej lönar sig, men på samma sätt sade man för 10 år sedan äfven om prima smöret, och fastän prisen sedan dess nedgått, har smörproduktionen i vårt land under tiden oafbrutet stigit. Man har nemligen lärt sig att göra smöret bättre och bättre och för min del är jag öfvertygad, att margarin genom att nödvändiggora en god smörtillverkning kommer att blifva den kraftigaste sporen till en förbättrad smörfabrikation i vårt land.

Men, säger man, denna sak förstår ni icke, ty ni har icke något mejeri. Sant, men man kan förstå denna sak, fastän man icke har något mejeri. Jag erkänner, att det kan möta svårigheter för en landtbrukare med få kreatur att producera ett godt bordsmör, men med god vilja och litet tvång går det. Vi hafva för få mejerier och om landtbrukarne ville något mer slå sig tillsammans, skulle, då med nutidens förbättrade kommunikationer transportkostnaderna så mycket nedgått, de kunna få väl betaldt för sin mjölk och reda sig, allt med det vilkor att de sköta mjölken väl och eftersträfvä en förbättrad produktion.

Men medför å andra sidan ej margarin tillverkningen några direkta fördelar för vårt landtbruk? Jo, sådana finnas nog för den som vill se. Till dessa fördelar räknar jag i första hand den nyss påpekade, en förbättrad smörproduktion. Vidare en ökad och förbättrad smörexport. Våra smärre landtbrukare få lära sig att köpa margarin för eget och sina arbetares behof och i stället sälja det goda smöret. Ytterligare hafva vi den fördelen, att priset på talg kommer att stiga. Innan Helsingborgs och Arboga margarinfabriker börjat att täfla vid inköp af färsk talg på vår marknad med dem, som förut ensamma dominerat densamma, nemligen stearinljusfabrikerna och Kristiania margarinfabrik, var priset på talg så lågt, att landtbrukarne kunna sägas i figurlig mening hafva bortkastat denna dyrbara vara. Sedan de förstnämnda fabrikerne uppstått, har priset

på talg två- till tredubblats och hvem kan säga, att det skall stanna härvid? Blir efterfrågan stor, blifva nog också prisen höga och då kan jag ej se, hvarför man ej här som i andra land skulle kunna slå sig på talgproduktion, hvarigenom landtbruket kunde få en löande binäring.

*Om förbud
mot införsel af
margarin och
oleomargarin.
(Forts.)*

För öfrigt allt efter som talgen stiger i värde, blir margarinen också dyrare och följaktligen smörets täflan dermed icke så svår.

Jag tror sålunda icke, att det är nödvändigt att betrakta margarinfabrikationen såsom en fiende till landtbruket. Dessa näringar kunna godt existera bredvid hvarandra; härför skall jag anföra bevis.

Jag frågar vidare: hvad kan den antagliga följden blifva med hänsyn till vår smörexport till utlandet, om margarin här tillverkas? Jo, svarar man, margarin och smör äro ämnen så lika hvarandra, att margarin särdeles väl passar att säljas och exporteras under namn af smör, äfvensom att blandas med smör, hvarigenom således vårt smör skulle kunna förfalskas.

Misstanken att något sådant skulle kunna ske, är, säger man vidare, så farlig, att om den en gång fått insteg i England, vi ej vidare skulle kunna påräkna att der få hög betalning för vårt smör; »bästa beviset härpå hafva vi i Holland». Jag kan emellertid ej medgifva, att detta resonnement är riktigt. Priset på smör betingas naturligtvis i England af dess beskaffenhet och icke af det väderstreck, hvarifrån smöret kommer; det är engelsmännen likgiltigt, om smöret kommer från ett land, der margarin produceras eller icke, ty de äro ett praktiskt folk. »Ja», svarar man mig, »men vi hafva bevis på motsatsen i Hollands exempel.» Det är dock ingen så gifven sak, att Holland erbjuder ett sådant exempel. Priset på det holländska smöret började sjunka *förr*, än margarin der tillverkades, och har sedan sjunkit än mer, ty holländarne hafva missvärdat sin smörproduktion och äfven inblandat margarin i smöret. Holländarne hafva stått stilla eller till och med misskrediterat sin produktion, under det att Sverige och Danmark i oerhörd grad förbättrat sin och derför skickat allt större och större quantiteter till England, der skandinaviskt smör betalats högt, såsom varande af god beskaffenhet, och i sin mån nedtryckt priset på holländskt smör.

Vi hafva här en tydlig och klar förklaring, hvarför det holländska smöret icke kunnat hålla sig uppe vid den nivå, som det danska. Men under många år, och särskildt det sista året, har priset på en del eller ett visst slag af holländskt smör stått lika högt, som å danskt. Min öfvertygelse är, att Holland har förtjenat mera på sin dubbla produktion af smör och margarin tillsammans, än om det ensamt producerat smör.

Men jag har andra lika goda, om icke bättre, bevis för att om margarin tillverkas i ett land, så har det intet inflytande på smörets pris. Låt oss taga exempel från Canada. Det är ett »rent» land, men dess smör betalas sämre i England, än något annat lands, emedan tillverkningen är dålig. Vi hafva ock ett annat exempel på

*Om förbud
mot införsel af
margarin och
oleomargarin.*

(Forts.)

närmare håll. Det danska smöret noteras högst i England. Hvar för? Producerar man der icke margarin? Jo, det gör man. Men danskarne tillverka det bästa smöret; det är skälet. Vår smörproduktion har på senare tider tagit jättesteg, men vi hafva icke fått så goda pris, som Danmark, oaktadt vi icke tillverkat margarin i vårt land förr, än på sista tiden, detta uteslutande därför, att vi icke förstått att göra smöret godt. I allt detta ser jag ovedersägliga bevis för, att det är smörets beskaffenhet, som betingar priset, och icke den omständigheten, om man producerar margarin eller icke. Vill man veta, hvad min tanke är angående sättet att få bra betaldt för svenskt smör, så tvekar jag icke att uttala, att detta helt enkelt består deri att noga tillse, det vi icke skicka något dåligt smör till England. Vilja herrar producenter underkasta sitt smör en noggrann kontroll af sakkunnige, innan det går till England, och hålla det dåliga smöret kvar i landet, så stiger snart priset på allt svenskt smör. Skicka vi en god vara, så få vi ock bra betaldt, men nu är vårt smör det danska ofta underlägset och därför något lägre noteradt. Frågar man då till slut: är det icke ändå möjligt, om margarin förbjudes, att derigenom priset på smör skall stiga? Jo, kan margarin utrotas i Europa, så stiger nog priset på smör, men icke kan väl någon inbilla sig, att, om Sverige ställer sig på den rena ståndpunkten, detta skall inverka på smörpriset i allmänhet eller ens i England. Detta kan ske, endast om England ställer sig på den rena ståndpunkten, men dertill äro engelsmännen för kloka. De låta hvar sak vara hvad den är och täflan vara fri.

Jag går nu öfver till en annan fråga. *Duger kontrollen?* Är det möjligt att skaffa någon säkerhet för, att dessa båda varor, smör och margarin, verkligen komma att i handeln gå under sina rätta namn? I vårt land hafva vi tidigare än i de flesta andra länder haft en i detalj utarbetad metod för smörkontrollen. Denna metod är utarbetad af professor Nilson på grund af i utlandet vunnen erfarenhet, och i väsentlig mån på grund af talrika, utaf honom under en längre tid anställda försök. Denna metod är detaljerad och så beskaffad, att jag tror, att olika kemister skola komma till samma resultat, och från praktisk synpunkt anser jag metoden vara fullt tillförlitlig. Jag är icke okunnig om, att denna metod varit underkastad mycket tadel af klandersjuka och okunnige granskare. Här är icke rätta stället att inlåta sig på ett försvar för denna metod, och det skulle icke heller löna sig, emedan tillräcklig sakkunskap icke här kan förutsättas. Så mycket vill jag dock nämna om metoden, att den är baserad på ett bestämmande af halten af flygtiga syror, hvilken i smör är mycket stor. Det är sålunda en ytterst lätt sak att skilja mellan margarin och annat fett samt smör. Men denna metod, såsom alla andra, har sina gränser, der den upphör att vara tillförlitlig, och ehuru man med lätthet kan skilja mellan de olika varorna, kan man icke därför så lätt upptäcka en ringa

inblandning af ett främmande fett i smör. Denna inblandning kan till och med vara ganska stor, utan att man alltid kan taga reda på den, enär smöret kan vara af mycket vexlande beskaffenhet. Genom professor Nilsons undersökningar har man fått veta, att halten af flygtiga syror är störst hos smör, som erhållits från kor strax efter kalfningen. Smör från olika kor kan ock vara af mycket olika beskaffenhet. Olikheten är dock icke så synnerligen stor, när man tager smöret från en stor ladugård. Dessa variationer hafva haft till följd, att man säger, det alkaliförbrukningen i godt smör må vexla från 13 till 15 kub.-centimeter, men att den icke får understiga 12.5 kcm. Af 797 olika smörprof. undersökta af professor Nilson och tagna från 15 kor med olika utfodring, fann han alkaliförbrukningen endast 12 gånger vexla mellan 11.45 och 12.0 kcm.

I vår svenska lag hafva vi derföre fixerat siffran till 10 kcm., under hvilken smöret icke får gå, utan att anses förfalskad. Denna siffra kan synas mången alltför låg, men då man skrifer en ny lag, är klokt att välja en siffra, som står sig, hellre än att taga en, som kan förleda till att anse äkta smör för falskt. Enligt mitt förmenande kan man höja denna siffra från 10 till 11, men icke längre. Men äfven med en sådan siffra kan dock ibland i ett äkta smör finnas bortåt 16 procent främmande fett, utan att sådant med säkerhet kan påvisas, i synnerhet om undersökningen anställes å förfalskad smör från några få nyburna kor. Ja. om man tager en enstaka ko och gör analys på smöret, så skulle man kunna inblanda mycket mer än 16 procent främmande fett, utan att detta säkert kunde utrönas. Jag tror dock icke, att det i allmänhet lönar sig att göra sådana förfalskningar. Men, säger man, en förfalskning på 16 procent måtte väl löna sig. Ja, låt oss tänka på saken. Att späda mjölk med 16 procent vatten, det lönar sig bra, ty vattnet kostar ingenting, men blandas smör med margarin, då blir vinsten ringa. Det har sagts, att margarin kostar ungefär hälften eller två tredjedelar emot smör, men redan detta är så mycket, att vinsten då icke blir synnerligen stor. Jag tror icke, att man vinner mer, än 5 öre på skålpundet, och när man dermed skall bestrida alla omkostnader och stå risken att möjligen få betala höga böter och förlora varan, så tror jag icke, att det lönar sig i längden. Man kan möjligen få bättre undersökningsmetoder, och då lönar det sig ännu mindre. Kort och godt, jag erkänner metodens brister, men jag påstår, att den från praktisk synpunkt sedt är tillfredsställande, och det finnes för öfrigt för närvarande icke någon bättre. Man brukar säga, att det bästa är godt nog, men så vill det icke låta angående denna fråga. Jo, i ett fall anser man kontrollen duga, och det är i fråga om importen. När man skall hindra utländskt smör från att komma in i landet, då säger man, att metoden är bra, men eljest duger den icke. Duger den i ena fallet, så duger den ock i det andra. Antag emellertid, att jag har orätt, och att metoden icke duger.

*Om förbud
mot införsel af
margarin och
oleomargarin.*

(Forts.)

Om förbud
mot införsel af
margarin och
oleomargarin.

(Forts.)

Hur går det då? Ja, då tyckes det konstigt, att vi stå här och resonnera i denna fråga. Hela lagförslaget blifver då icke värdt det papper, hvarpå det kommer att tryckas. Ty hvad skall man med ett förbud mot tillverkning af margarin, om ingen menniska kan skilja mellan margarin och smör? Låt oss då icke resonnera och begära någon skrifvelse, ty vi komma icke ur fläcken, om icke metoden duger.

Sedan jag nu angifvit min ståndpunkt i hufvudfrågan, torde jag kunna fatta mig helt kort i fråga om sjelfva förslaget. I första punkten af utskottets förslag hemställles, att Riksdagen måtte i den ifrågasatta skrifvelsen anhålla: »att Kongl. Maj:t ville, så fort ske kunde, utfärda förbud mot införsel af konstgjordt smör eller margarin äfvensom af oleomargarin.» Jag förstår mycket väl deras ståndpunkt, som väckt detta förslag, och jag respekterar den, ty de afse skydd för den inhemska smörtillverkningen. Men ehuru välmenande, kan förslaget icke realiseras, ty därför möta oöfverstigliga hinder. Först franska traktaten och vidare mellanrikslagen. Jag har icke studerat den franska traktaten så noga, att jag skulle anfört densamma, derest jag icke kunde åberopa sådana auktoriteter som herrar E. G. Boström, friherre Barnekow, Fock, Lithander, Sederholm och Tham. Dessa hafva i bevillningsutskottets betänkande n:o 5 sid. 12 förklarar, att franska handelstraktaten lade hinder i vägen för, att sätta en afgift på jernmalm vid dess utförsel. De säga vidare: »I art. 4 i traktaten med Frankrike heter det, att i afseende å utförsel af varor från Frankrike till de förenade rikena samt tvärt om må icke föreskrifvas en mindre gynsam behandling än den för närvarande gällande.» Innebär detta ett hinder att sätta afgift på export af malm, huru kan man då förneka, att det äfven är hinder för att på franska varor sätta en tull, som icke fans vid traktatens ingående? Då vidare införselsförbud är *mera betungande* än hvarje tull, så synes mig häraf med nödvändighet följa, att om de ärade reservanterna hafva rätt i detta sitt påstående, så äro vi icke. så länge denna traktat är giltig, berättigade att förbjuda införsel från Frankrike af margarin eller oleomargarin. Men det må vara huru som helst med den franska traktaten, så hoppas jag, att mellanrikslagen är bättre känd, och att margarin, tillverkad i Norge, är berättigad till tullfri införsel i Sverige. Jag tror således, att lagen, om den antages, icke får någon verkan, så länge mellanrikslagen existerar. Nu säger utskottet »så fort ske kunde». Om med dessa ord menas, att man skall dröja med lagens utfärdande, till dess mellanrikslagen är upphäfd eller omarbetad, så torde dertill behövas 2 eller 3 år, och jag hemställer då, om det icke vore klokt, att vänta med margarinlagen, till dess man hade någon utsigt att blifva af med mellanrikslagen. Jag vet icke, hvarför man skulle hafva den förra 2 eller 3 år, innan den kunde tillämpas. Hvad blefve följden af detta välmenta förslag, att förbjuda införsel af margarin, om vi ändå kunde få varan från Norge. Jo, följden blefve,

att den farligaste konkurrenten, den norska margarin, komme in i landet och kunde säljas till högre pris, ty för den finnes ingen täflan. Den kunde produceras till lägre pris än i Sverige, emedan norrmännen dertill kunde använda utländsk margarin. Alltså, förslaget befriar oss icke från den utländska margarin, det innebär endast en fördel för norrmännen, större än den de nu hafva, och det tror jag icke varit meningen.

Mot utskottets förslag i öfriga punkter har jag icke mycket att invända. De afse endast en viss trygghet för ärlig handel med dessa varor, och det är något, som vi alla eftersträfvat. Jag skulle blott önska, att kontrollen vid smörinförsel icke måtte tillämpas så, att den omöjliggör all handel, men detta skulle lätt kunna hända genom antagande af herrar Lothigius' och Rundbäcks reservation vid tredje punkten. De föreslå: »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att vara, som under namn af smör af mjölk eller gräde i landet införes, skall, innan den från tullverket utlemnas till importören, undersökas af sakkunnig person.» Är härmed meningen, att hvarje smörkärl, som införes till Sverige, icke blott i städerna utan äfven i de *många* smärre orter, der det är tillåtet, skall undersökas, innan det lemnas ut från tullverket, så omöjliggöres derigenom all införsel af smör, ty det fordras tid för dessa undersökningar. Det uppgafs i Andra Kammaren, att i Stockholm kan på en vecka inkomma tusen smörkärl. Kan någon tro, att dessa undersökningar då medhinnas, innan smöret är totalt förderfvadt?

Men, säger man, jag har ju vid ett annat tillfälle varit för, att exportsmör skulle undersökas, och, frågar man, om icke det importerade smöret kan undersökas, huru går det då med exportsmöret? Aldrig har jag eller de, som haft med detta förslag att göra, tänkt, att undersökningen skulle få hindra våra mejeriegare att utan dröjsmål utföra sitt smör. Vi önska blott en eller annan timme för att taga smörprof, som sedan skola undersökas. Under tiden går varan till England. Om vid undersökningen härstädes smöret befinnes underhaltigt, kan man telegrafera till England, der det å nyo undersökes och antagligen konfiskeras m. m. I vanliga fall blir det å nyo undersökt i England och är det då förfalskadt, blir det konfiskerad och exportören underkastad höga böter. Vi kunna således komma åt en oärlig produkt. Ett annat sätt vore helt enkelt, att man läte den misstänkta varan gå och undersökte nästa sändning från samme fabrikant. Undersökningen kunde då försiggå på 2 till 3 timmar. Med kloka anordningar kunna båda delarne läta sig göra. Men det är för mycket begärdt, att hvarje kärl skall undersökas.

Herrar Lothigius och Rundbäck hafva i sin reservation, likasom Andra Kammaren, ställt sig på den rena ståndpunkten, ty de fordra ett verkligt förbud för all tillverkning af margarin inom landet. Detta är någonting helt annat. Mycket skulle kunna invändas deremot. En sådan radikal åtgärd har, mig veterligt, icke föreslagits med hänsyn till någon annan tillverkning i landet. Man lemnar

Om förbud mot införsel af margarin och oleomargarin.
(Forts.)

*Om förbud
mot införsel af
margarin och
oleomargarin.*

(Forts.)

tillverkningen af misstänkta födoämnen fri; man lemnar äfven tillverkningen af de farligaste gifter i viss mån fri; inga hinder läggas i vägen derför. Det måste väl då synas underligt, att man vill förhindra tillverkningen af ett helsosamt, billigt och allmänt omtyckt näringsmedel. Och allt detta för den inbillade fördelen att få mera betaldt för det smör, som skickas utomlands. Med afseende derpå uträttar dock lagen ingenting. Möjligt må vara, att den deremot kan höja priset på smör inom landet, på smör af 2:a och 3:a qvalité, men icke på 1:ma smör. Under sådana omständigheter och då, såsom jag har nämnt, kontrollen af mina motståndare icke anses säker, så kunna vi, antingen vi ställa oss på den rena ståndpunkten eller icke, ändå icke förhindra införseln af margarin. När en klok köpman sänder margarin till Sverige, kallar han det smör. Kontrollanten säger, att det är misstänkt, men domaren dömer icke, enär den på en osäker metod grundade bevisningen anses otillräcklig, och margarin kommer in under namn af smör. Sedan skickas denna vara ut till England under namn af svenskt smör. Engelsmannen låter undersöka detta smör, och så befinnes det icke vara rent, hvarför det konfiskeras. Man säger ändå, det här är smör från det rena Sverige, och engelsmannen skrattar åt vår rena ståndpunkt. Men under tiden hafva vi beröfvat oss de fördelar, som margarintillverkningen medför. Det är från ekonomisk synpunkt ganska betänkligt, men från rättslig synpunkt ännu vida betänkligare. Första Kammaren ville icke godkänna ett sådant förslag i fjol. Frågas: huru kan det då gå i år? Det torde vara få, som veta detta ännu. Men förnekas kan väl icke, att det är, som sedan dess förflutit, har gifvit oss många lärdomar i detta hänseende. Det har bekräftat, att margarinen är helsosam, men också, att den kan tillverkas i ett land utan det ringaste men för priset på smör från samma land. Det synes af Danmarks och Sveriges exempel, under det att Canada, som icke tillverkar margarin, deremot får ömkligt betaldt för sitt smör. Kommer så härtill, att Första Kammarens ledamöter samt och synnerligen måste erkänna, att åtgärden är både ovanlig och betänkelig såsom varande farlig för framtiden, samt då den vidare tillgodoser producenternas intresse på flertalets, konsumenternas bekostnad, hvilka torde hafva lika god rätt att lefva som producenterna, så undrar jag icke på, att mången är tveksam, innan han lägger sin röst för den rena ståndpunkten.

Jag är nog lycklig att af öfvertygelse och utan betänkande kunna afgifva min röst, ty min ståndpunkt är denna: margarinen är lika närande och helsosam som smör, till smaken täflar den med 2:a smör, men är billigare än detta; då införseln af margarin icke kan förbjudas, så länge mellanrikslagen gäller och tillverkningsförbud icke tjenar till något, så länge det ej kan förenas med importförbud; då, äfven om det kunde ske, man ändå icke vinner något högre pris på smör i England; då vidare tillverkningsförbud är orättvist; och då slutligen regeringen ändock gör allt, hvad den kan, för att befördra

jordbrukets intressen, så kan jag icke annat än yrka afslag å motionen, å reservationerna och å utskottets förslag.

*Om förbud
mot införsel af
margarin och
oleomargarin.*

(Forts.)

Herr Flach: Att en förpostfäktning skulle utkämpas, redan då motionen hänvisades till det tillfälliga utskottet, var att förvänta, då en så slagfärdig, stridslysten och skicklig anförare, som den högt aktade och af mig särskildt värderade vännen, herr Bergström, stälde sig på margarinanhängarnes sida. Detta var mycket beklagligt för oss, men vi få väl finna oss dervid och kämpa så godt vi förmå med våra små krafter mot de stora kämparne på andra sidan, deribland den ärade talare som nyss haft ett intressant anförande.

Jag vill icke ingå i några detaljer eller någon analys, icke heller trötta kammaren med några sifferuppgifter, utan jag skall söka se frågan ur rent praktisk synpunkt och för öfrigt angifva min ståndpunkt. Jag har ställt mig på den rena ståndpunkten, det vill säga jag yrkar förbud mot tillverkning och införsel af margarin i landet. Jag gör detta icke blott i egenskap af jordbrukare och mejeriegare, utan jag gör det äfven såsom fosterlandsvän, ty vår mejerihandtering i förening med ladugårdsskötseln utgör, såsom herrar jordbrukare här i kammaren väl veta, jordbrukets säkraste, fasta och viktigaste stöd. Den är grundvalen för vår modernärings rationella och inkomstbringande utveckling. Mejerihandteringen är jordbrukets ögonsten, ty mejerihandteringen och ladugårdsskötseln tillsammans hafva till syftemål att öka jordens växtkraft, öka dess afkastning och på samma gång höja jordens värde, således både till vår modernärings och hela landets bästa. Denna storartade handtering har under de senaste 15 till 20 åren vunnit en ofantligt stor utveckling. Jag vill endast nämna, att i Norrland hafva under de sista tio åren uppstått i Gefleborgs län 36 mejerier, i Jemtlands län 27, i Vesterbottens 34 och i Norrbottens 15, eller tillsammans 112 mejerier, och att förutom den stora osttillverkningen producera ensamt Vesterbottens mejerier 500,000 R smör om året. Jag lägger detta på herrar norrländingars hjertan, ty det gäller deras vara eller icke vara, hvad jordbruket beträffar, emedan i Norrland icke kan idkas jordbruk utom i sammanhang med mejerihandteringen. Denna handtering bringar för öfrigt in i landet enligt de officiella uppgifterna för 1887, hvilka äro de senaste jag haft att tillgå, något mer än 27 millioner kronor, och exporten af öfriga ladugårdsalster, det vill säga kreatur och kött, något öfver 8 millioner, således tillsammans öfver 35 millioner kronor om året. Detta är ju en ganska stor inkomst och därför synes det mig, att denna både storartade och för landet så högst viktiga handtering måste understödjas och uppmuntras och framför allt skyddas för förfalskningar. Då vi nu skicka till England större delen af vårt smör och vi veta, att engelsmännen äro granntyckta och nogräknade att få en ärlig och god vara, så synes det mig vara ytterligare af vigt att vi se till, att den vara, som vi exportera, är god och oförfalskad, så att vårt rena

*Om förbud
mot införsel af
margarin och
oleomargarin.*

(Forts.)

natursmör icke må blifva ringaktadt och misskändt i utlandet, utan må såsom en ärlig vara vinna förtroende och efterfrågan inom England och andra länder, så att vår export än ytterligare må kunna ökas. Men för att kunna skydda oss för förfalskningar fordras naturligtvis en ytterligt stark kontroll. Nu hafva likvisst sakkunniga personer visat, äfvensom margarinens anhängare och deras kemister erkänt, att denna kontroll är under alla förhållanden ganska svår och under vissa förhållanden alldeles omöjlig, och då dessutom denna kontroll är förenad med särdeles stora utgifter, är för öfrigt obehaglig och säkerligen åstadkommer åtskilliga trakasserier, så synes det icke vara möjligt att för närvarande åstadkomma en sådan. Det kan ju vara möjligt i en framtid, då kemien vunnit större utveckling, att noggrannare kontroll kan åstadkommas, men för närvarande är det omöjligt. Huru dyr denna kontroll skall blifva, kan man få reda på deraf, att, då cirka 300,000 drittlar om året vanligen skickas ut, kan kostnaden för detta smörs undersökning uppgå till cirka 800,000 kronor. För denna uppgift vill jag icke svara, men så ungefär kan kontrollkostnaden belöpa sig till. Under sådana förhållanden synes det enligt min åsigt icke kunna vara någon annan åtgärd att vidtaga för att hindra denna oärlighet, denna förfalskning, än att förbjuda tillverkning och import af margarin i landet.

Man anser, att detta är ett våld mot näringsfriheten, ja, den aktade ledamot af vår läkarecorps, som är sekreterare i landtbruksakademien, har yttrat, att det vore »en gränslös hänsynslöshet» att yrka detta förbud, och vi, som yrka det, skyllas att sakna fosterlandskärlek. Dessa tillmälen lemnar jag utan svar. Jag tror, att jag står lika fast på den urgamla frihetens bestånd som någon af herrar margarinanhängare. Denna frihet må nu heta näringsfrihet eller hvilken annan frihet som helst — men, mine herrar, då denna frihet missbrukas, då den ger anledning till oupphörliga förfalskningar, bedrägerier och svek, då synes det mig dock vara statsmagternas — regeringens och Riksdagens — oafvisliga pligt att stäfja dylika bedrägerier på det kraftigaste sätt, som kan tillgripas — och mig synes för närvarande intet kraftigare medel än det af mig yrkade. Jag vädjar därför till eder fosterlandskänsla, mine herrar, och då vet jag, att jag vädjar till eder alla, som sitta i denna kammare, ty jag vet, att fosterlandskänslan är lika varm inom allas våra bröst, fastän vi kunna hysa olika åsigter om sättet att fullgöra fosterlandets kraf; jag frågar eder, bör en sådan handtering få uppstå och ega bestånd inom landet, som hittills visat sig hafva och fortfarande har till sitt syftemål att intränga, att smyga sig in i en annan stor och vigtig handtering, för att densamma förfalska och förstöra, och som med smörets namn, färg och smak vill under en falsk skylt vinna afsättning på både den utländska och den inhemska marknaden, och jag frågar eder, mine herrar, om under sådana förhållanden det för närvarande finnes något kraftigare medel att hindra ett dylikt oärligt tillvägagående än att förbjuda tillverkning och

import af margarin i landet? Vi lefva, mine herrar, i förfalskningarnas tid, då skola väl åtminstone icke vi, som utgöra svenska folkets representanter, tolerera och vara med om dylika förfalskningar och må vi akta oss, mine herrar, att icke lära våra söner, som möjligen vilja egna sitt arbete åt jordbrukets mödosamma yrke, att beträda förfalskningarnas slippriga stråt, dertill lockade af margarinen.

En af kammarens ledamöter, som jag aktar ganska högt men som beklagligtvis icke är närvarande här i dag, yttrade till mig för en längre tid sedan, att han gerna skulle gå med på den rena ståndpunkten, om jag kunde bevisa, att vårt smör till följd af ett margarinförbud skulle stiga i pris på den engelska marknaden. Han sade, att i England känna smöruppköparne icke till Sverige och fråga icke efter, hvarifrån smöret kommer, utan de se blott till, att de få ren, fin och oförfalskad vara. Jag kunde icke svara annat, än att jag tyckte att sunda förnuftet säger, att om margarin här blefve förbjuden, och engelsmännen få veta att vi icke tillverka margarin, så skulle de väl åtminstone deraf se, att de härifrån få en ren och oförfalskad vara. Förfalskas det sedan derute, så kunna vi ju icke hjälpa det.

Han yttrade vidare: kan ni bevisa mig, att det holländska smöret gått ned i pris, sedan margarinen blef införd i Holland, skall jag också gå in på den rena ståndpunkten. Detta var kanske endast ett skämt af honom; emellertid kunde jag icke vidare än hänvisa honom till generalkonsul Juhlin-Dannfelts officiella rapport, der han temligen tydligt fick se, att smörpriset gått ned, men han svarade: detta har jag läst och ej deraf funnit skäl ändra åsigt. Sedermera skref jag till en min vän och bad honom att genom en bekant i Holland, en svensk, söka taga reda på, huru förhållandet der är för närvarande, huru vida man är missnöjd med margarinen, och huru smörprisen ställa sig. Han erhöll följande svar: »med anledning af Eder förfrågan om mejerihandteringens ståndpunkt här i Holland, sedan margarinen der blef införd, får jag nämna, att jordbrukarne här äro för närvarande mycket bekymrade för sin mejerihandtering att den skall gå under, och har priset på natursmöret här betydligt nedgått och nedgår oupphörligt, och vill jag meddela, att enligt den år 1886 utnämnda »Riksländtbrukskommissionens» härstädes afgifna yttrande i sin berättelse, afgifven i april 1887 och införd i »Statcourant» för den 14 maj samma år, heter det: »de låga pris, som det holländska smöret nu betingar, bero till hufvudsaklig del på bedrägeri i smörhandeln och i synnerhet derpå, att natursmör säljes blandadt med margarin eller konstsmör, eller att utslutande konstsmör nedpackas som natursmör i sådana drittlar, som om det vore prima äkta natursmör.» — I Holland hafva de nemligen särskilda drittlar för prima smör och särskilda drittlar för andra slag. — Äfven kan jag meddela Eder från Frankrike, att genom rättegång är bevisadt, att det så högt värderade smöret

*Om förbud
mot införsel af
margarin och
oleomargarin.*
(Forts.)

Om förbud
mot införsel af
margarin och
oleomargarin.
(Forts.)

från Normandie» — detta anses vara det finaste smör, som kommer till England — »förfalskas med 5—40 procent margarin, och generalkonsul Bernal i Havre anför, att dylik förfalskning eger rum med större delen af det smör, som exporteras från Normandie. De franska hushållningssällskapen framhöllo i höstas i en petition till regeringen, huru som genom den misskredit, som det franska smöret iråkat, genom en oinskränkt förfalskning med margarin, exporten af smör från Frankrike, som 1882 var värd 113,300,000 francs, 1886 minskats med 28 millioner och 1888 uppgick till ett värde af endast cirka 85 millioner francs.» Detta bevisar väl nog, hvilken skadlig inverkan margارينen haft på det normandiska smöret, och hvad beträffar smörhandeln i England, så skref jag till en af de förnämsta smörimportörerna derstädes, »Hunter & C:o», och bad honom säga sin åsigt, hvad inverkan på vår smörhandel det skulle hafva, i fall margارينen skulle blifva förbjuden i Sverige. Hans svar lyder i öfversättning på följande sätt: »Såsom varande en stor importör af svenskt smör till detta land, följa vi med mycken oro det föreslagna lagförslaget angående margارينhandeln i Sverige.

Enligt vårt förmenande, skulle dess antagande blifva högst skadligt för det rykte, edert lands mejeriprodukter åtnjuta i England, till följd af, att under nuvarande förhållanden så väl köpmän som förbrukare emottaga det svenska smöret, utan vidare efterfrågan, såsom rent, i det de *antaga*, att margارينen hvarken förfärdigas i eller importeras till Sverige. Skulle deremot handel med margارين tillåtas, skulle alltid den misstanken framstå, att hvad som i smörväg importeras från Sverige är mer eller mindre en uppblandning.

En annan stark invändning häremot är, att edra landtbrukare få ett tillfälle att förfalska sitt smör, och detta tillfälle, erbjudet åt de af dem, som äro vacklande och snikne, skulle snart lemna det resultatet, att en stor quantitet smör skulle exporteras såsom rent, då det kanske vore en uppblandning deraf.

En sådan sak skulle blifva ruinerande för handeln och är det enligt vår mening en dylik, som alla noga böra vara på sin vakt för.»

Herrar margارينanhängare hafva slutligen fattat det vanliga halmstrået, i det de vädja till den arbetande befolkningen för att vinna den till anhängare och vinna dess sympatier, i det att de utbasuna för den, att margارين är ett sundt, närande och billigt födoämne. Jag vill icke ingå i en analys af frågans sanitära del. Det har en föregående talare, som förstår den saken mycket bättre än jag, redan gjort, och för öfrigt anser jag, att den delen icke hör hit, ty det är icke ur sanitär synpunkt vi yrka förbudet utan *endast* derför, att vi frukta förfalskningar. Det finnes ju så mycken mat, som är dålig, som vi äta alla dagar, hvilken kan vara sämre än margارين, och skulle vi förbjuda all sådan, blefve det icke någon gräns för dylika förbud.

För öfrigt tror jag för min del, att här i Sverige för närvarande icke kan tillverkas god margارين, emedan här saknas tillgång

på lämpliga ingredienser och äfven de lokala förhållandena hindra det. Margarinfabriken i Arboga lär hafva ganska svårt att få så goda ingredienser, som det behöfs för att göra god margarin. Då statsrådet och chefen för civildepartementet med herrar komiterade i höstas besökte arbogafabriken och underrättat 8 dagar förut om sin höga ankomst — så befans dock fabriken i sådant skick, att herrar besökande knappast kunde uppehålla sig i lokalen, emedan lukten der var så vedervärdig, och de produkter, som bjödos att smaka, voro oätbara. — Fabrikanten skylde på *dåliga* ingredienser, som för tillfället blifvit använda — men då sådant kan ske, när så höge herrar i officiellt uppdrag besöka fabriken, huru skall det då stå till inom denna fabrik, då tillträdet är *förbjudet för besökande*. Vår högt aktade läkarecorps, som har ett välförtjent och berättigadt anseende så väl inom som utom landet, har ju yttrat sig mycket försigtigt och klokt i denna fråga, i det att den sagt, att: »margarin, när den är väl beredd af sunda ingredienser, är helsosam, lättsmält och i förhållande till sitt pris ganska närande». Allt detta har väl ingen människa förnekat, och dermed har läkaresällskapet icke sagt något, som särskildt är till fördel för margarinen, ty detsamma gäller om hvarje födoämne, som beredes af sunda ingredienser. Deremot hafva vi franska auktoriteter, som böra kunna förstå denna sak och kanske bättre tagit reda på den, än vårt läkaresällskap har gjort. Det är i ett vetenskapligt arbete, utgifvet af herr *Ch. Gérard*, chef för municipallaboratoriet i Paris, och af *I. de Brevans*, kemist vid det samma, hvilka kemister visa, att margarin icke alltid är af så alldeles god beskaffenhet. Arbetet är för långt att här relatera, och det har för öfrigt varit infördt ett referat af det samma i Nya Dagligt Allehanda. Jag skall därför icke trötta kammaren med att läsa upp något deraf, och för öfrigt vill jag icke, såsom jag redan sagt, inlåta mig på den sanitära delen af frågan.

Beträffande nu slutligen våra arbetare, tror jag att hjertat hos mig klappar lika varmt för den fattige kroppsarbetaren som hos någon af herrar margarinnanhängare. Jag har i öfver 30 år haft kroppsarbetare i min tjänst och jag vet hvad som fordras för att få ett svårt och mödosamt arbete utfördt, och det är att gifva arbetaren en god och sund och framför allt kraftig föda och såsom sådan anser jag icke margarinen, och skall margarintillverkningen fortfarande tillåtas inom landet, så skall åtminstone jag aldrig gifva mina arbetare margarin. Jag tror för öfrigt, att våra arbetare icke äro så särdeles belåtna med margarinen utan hafva ett visst mistroende därför. Jag har hört mig för på flera ställen här i staden och talat med smörhandlande och äfven med arbetarne sjelfva om denna sak. Så frågade jag för någon tid sedan en smörhandlande, om han hade margarin? Ja, det hade han, men han hade ledsnat derpå, ty det förstörde krediten för det rena smöret. Köpa arbetarne mycket margarin? frågade jag. Nej, mycket litet. Hvilka köpa då margarin? Jo, det är landtbrukare här i närheten, hvilka icke

Om förbud mot införsel af margarin och oleomargarin.

(Forts.)

*Om förbud
mot införsel af
margarin och
oleomargarin.*
(Forts.)

tillverka så mycket smör, att de kunna exportera; de komma hit med sitt smör och sälja det i staden för högt pris och köpa i stället margarin för sitt eget och sina arbetares behof. — Jag var närvarande, då en fru från landet kom in och bad att få köpa margarin. Sedan hon erhållit margarinlådan, hviskade hon till handlanden: »vill herrn vara god och låta hyffa bort ordet margarin på lådan, ty kommer jag hem med en låda, på hvilken det står margarin, så vill ingen äta deraf». »Det kan jag icke», svarade han, »ty lagen säger, att vi skola hafva det i lådor, på hvilka det står ordet margarin.»

Så gick jag ned på Munkbron för en tid sedan. Der stod en mycket talför fru, som hade en massa smör omkring sig. Jag frågade henne efter margarin. »Nej, min bästa herre, vill herrn ha margarin, så gå in i boden derborta, der fins det, men skulle jag ha margarin, skulle hela mitt prima smörförråd blifva alldeles bortskämdt, ty ingen skulle köpa af det.» Under tiden kom en arbetare dit och skulle köpa en mark smör. Då passade jag på tillfället och sade, att jag tyckte det var underligt, att frun icke hade margarin att sälja, ty det vore ju ett så sundt och närande födoämne för arbetarne och billigt tillika. Då tittade arbetaren på mig och sade: »Jaså, herrn hör också till dem, som vilja lura i oss margarin och icke låta oss få riktigt smör utan vilja behålla det för sig sjelfva, och när jag kommer och begär smör, så kanske ger ni mig margarin.» »Jo», sade jag, »nu har ni icke träffat på rätt man, ty jag är just en af dem, som vilja befria er från margarin, jag önskar, att ni må få rent smör och slippa margarin.» »Tack skall herrn ha för det», svarade han.

Liknande meddelanden har jag från Norrköping, der margarin-försäljningen går mycket klen för sig, oaktadt der finnas mer än 16,000 arbetare. Det kan ju hända, att många arbetare verkligen tycka om margarin, och hvad jag nu har anfört är ju blott enstaka fall, men dock har jag för min del kommit till den slutsatsen, att arbetarne i allmänhet icke äro så särdeles benägna för margarin. Det finnes ju dessutom här i landet så många andra liknande födoämnen, som kunna vara nyttiga för våra arbetare. Herrar landtbrukare veta allt för väl, att våra egna fruar tillverka istersmör, som är ganska godt, och det använda vi i våra hushåll åt folket och arbetarne. För öfrigt kan icke margarin användas till matlagning eller såsom matsmör, och herrar bagare hafva gifvit ett ganska bestämdt intyg, att de icke kunna använda margarin i sin rörelse. Det kan ju hända, att det finnes bagare, som använda margarin, men flertalet gör det icke.

Således tror jag, för min del, att vi, som stå på den rena ståndpunkten, stå lika mycket om icke mera på den fattige kroppsarbetarens sida, än hvad margarinanhängarne göra, ty vi vilja att arbetarne icke skola blifva lurade, och därför tror jag att vi göra dem en tjänst, om vi laga så att margarinene blir förbjuden.

Hushållningssällskapen hafva äfven tydligt uttalat sin åsigt, och jag tror att de böra gälla såsom en auktoritet. De representera större delen eller kanske hela den jordbrukande befolkningen i landet äfvensom industridkarne, och flertalet af dessa hushållningssällskap hafva yrkat förbud, och dervid tror jag, att de representera landets mening.

Jag vill nu endast sluta detta mitt anförande med ett yttrande, som en framstående statsman hade i en riksförsamling, då en stor fosterländsk fråga låg före till behandling och skulle afgöras. Han yttrade: »hvad som skiljer oss i denna fråga är blott ringa i jemförelse med det, som förenar oss i kärlek till det gemensamma fosterlandet.» Den nu föreliggande frågan är också en stor fosterländsk fråga och därför beder jag, att herrarne vilja förena sig om, att densamma må blifva löst på ett både för jordbruket och för fosterlandet nyttigt och gagneligt sätt, och på den grund yrkar jag, för min del, afslag å utskottets framställning och bifall till den af herrar Lothigius och Rundbäck afgifna reservation.

Herr Cederberg: Då jag jemte en annan utskottsledamot afgifvit en motiverad reservation, som fogats vid utskottets betänkande, och denna reservation slutar med yrkande på, att motionen skulle afslås, så torde min ställning till frågan vara känd. Jag har dock ansett mig böra begära ordet af det skäl, att i reservationen behandlas frågan från en sida, som icke synes mig hafva blifvit tillräckligt beaktad. Den förste talaren, då han resumerade de skäl, hvilka anförts mot den så kallade rena ståndpunkten, nämnde först och främst våldet mot den fria näringslagstiftningen, dernäst förbiseendet af konsumenternas rätt att få sitt födoämne så billigt som möjligt, men dermed slutade han också resumén. Men det finnes ett skäl till, mine herrar, hvilket jag tycker vara väl värdt att tagas i betraktande, och det är frågan, huru vida man vinner detta mål, som »de rene» för sig uppställt, med de medel, som de föreslagit? Efter min uppfattning vinnes icke detta mål och det är, hvad herr Gahn och jag sökt i reservationen påvisa.

Herrarne tro sig kunna rensa landet från margarin, det vill här säga den konstprodukt, som kanske rättast borde nämnas margarinsmör, genom att förbjuda införseln af först sådant smör och sedan halffabrikatet, oleomargarin, men deremot tillåta äfven de rene, att oleomargarin skulle få tillverkas och försäljas inom landet. Oleomargarin kan således gå i handel här. Det är en vätska, som vid hvarje kerning kan slås i kernan, och dermed kan man när och hvar som helst åstadkomma lika svåra förfalskningar, som om de nu föreslagna förbuden icke funnos. Men, säga herrarne, det finnes så litet oleomargarin inom landet, att man icke kommer så långt med denna förfalskning, om man skall hålla sig till den vara, som finnes inom landet. Häri misstaga sig »de rene». Såsom af utskottets utlåtande och den deri intagna beskrifningen å margarin-

*Om förbud
mot införsel af
margarin och
oleomargarin.*

(Forts.)

*Om förbud
mot införsel af
margarin och
oleomargarin.
(Forts.)*

tillverkningen synes, finnes margarin i något, som kallas »premier jus», bestående af smält och renad talg, hvilken utgör en vigtig handelsvara och ur hvilken oleomargarin kan uttagas genom en enkel pressning. Denna »premier jus» skulle trots det föreslagna förbudet få importeras i huru stor mängd som helst. Hufvudbeständsdelen af margarin skulle således få i »premier jus» importeras huru mycket som helst, och sedan oleomargarinen derur pressats, möter intet hinder att få i kernau äfven utländsk oleomargarin huru mycket man vill. Vilja herrarne äfven förbjuda införsel af »premier jus» och tillverkning af oleomargarin, då tror jag herrarne böra först tänka på, hvad skall göras med stearinlusfabrikerna, ty stearin är just det andra ämnet i denna »premier jus». Det är således, enligt mitt förmenande, alldeles omöjligt att genom de föreslagna åtgärderna rensa landet från margarin. Här påstås, att de, som icke stå på den »rena» ståndpunkten, hafva ställt sig på förfalskningarnas ståndpunkt, vilja försvara förfalskningarna. Nej, mine herrar! Den äsigtan kan jag ingalunda dela, ty hvilket går lättare, att hindra förfalskningarna genom kontroll eller genom förbud utan kontroll? Jag tycker, för min del, att det ligger för öppen dag, att förfalskningarna just möjliggöras genom detta okontrollerade förbud, som de »rene» här önska få genomfördt. Men, säga herrarne vidare, denna kontroll duger icke, och så förkastar man kontrollagen i dess helhet. I reservationen heter det, att granskning af lagförslaget icke ingått i utskottets uppdrag, och jag ämnar därför icke det minsta beröra dess detaljer. Men faktiskt är, att, såsom en talare före mig redan påvisat, en dylik kontroll likväl på andra håll visat sig ganska tillfredsställande. I reservationen uppgifves, att i Danmark skulle dess inrikesminister ha försäkrat, »att lagen der så godt som fullständigt gjort om intet all bedräglig handel med margarin». Jag anser mig skyldig att uppgifva källan, hvarifrån detta påstående är taget. Under diskussionen i utskottet förekom det påståendet att, om, då Danmark i fjol beslöt sin kontrollag, der icke hade funnits så stor mängd margarinfabriker att inlösa, man i detta land skulle ha beslutit sig för den rena ståndpunkten. Jag försökte då få reda på, huru många fabriker der verkligen funnos, och erhöll olika uppgifter från olika håll. Det var dock för mig angeläget att söka få någon klarhet i saken, och, efter hvad jag från tillförlitligt håll sedermera fått veta, voro fabrikerna endast två, således lika många som hos oss. Genom utrikesdepartementets benägna medverkan gjordes en förfrågan i saken i Danmark, och derifrån kommo svaren sålunda: först genom ett telegrafiskt meddelande, och sedan genom ett bekräftande bref till hans excellens herr ministern för utrikes ärenden från svenska beskickningen i Köpenhamn, och af detta bref har till mitt förfogande ställts en så lydande afskrift: »Till besvarande af eders excellens' i telegram sistlidne lördag gjorda förfrågan om antalet margarinfabriker, som för närvarande finnas i Danmark, har jag, efter att i härvarande inrikes ministerium hafva

erhållit begärd upplysning härom, haft äran till eders excellens i går afsända följande telegram: »så vidt inrikes ministeriet bekant, finnas 4 margarinfabriker i Danmark.

*Om förbud
mot införsel af
margarin och
oleomargarin.*

(Forts.)

Jag begagnar tillfället nämna att, enligt hvad inrikes ministern herr Ingerslev i går försäkrade mig, har den här gällande lag (af 5 april 1888) om fabrikation och förhandling af margarin haft en synnerligen tillfredsställande verkan, då den samma så godt som fullständigt gjort om intet all bedräglig handel med margarin. Hans excellens framhöll särskildt, att bestämmelserna om den färg, margarin måste hafva, visat sig vara särdeles ändamålsenlig.

Beckfriis.»

Det torde således få anses vara ett af erfarenheten bekräftadt faktum, att kontrollagen kunnat medföra ganska goda verkningar och, efter hvad det vill synas, i Danmark nästan fullständigt ledd till det mål, för hvars uppnående man här tror sig behöfva anlita både införsel- och tillverkningsförbud.

Å andra sidan fann jag det vara af intresse att få reda på, huru vida de orter, som ställt sig på den så kallade »rena» ståndpunkten, deraf verkligen hade den påräknade nyttan. Det är väl temligen gifvet, att, om *de* icke haft den påräknade nyttan, *vi* icke heller lära kunna påräkna den. Redan i fjol var det känt så väl genom det utlåtande, som här då förelåg, och den diskussion, som egde rum, att en del af Nordamerikas Förenta stater, som ställt sig på den rena ståndpunkten, hade måst öfvergifva densamma. Hvarför? Naturligtvis därför att den icke hade medfört den åsyftade verkan. Men Canada står kvar. Äfven om de praktiska resultatena deraf erhöj jag kännedom genom utrikesdepartementets benägna medverkan medelst ett telegram, som sedermera bestyrktes i bref till utrikesministern från vår generalkonsul i London af innehåll:

»Sent i lördags afton fick jag i min omkring 6 engelska mil från generalkonsulatets embetslokal belägna privata bostad mottaga eders excellens' telegram af samma dag rörande smörimporten från Canada. Då jag der saknade för dess besvarande erforderligt material, kunde sådant ske först under gårdagen medelst ett så lydande telegram:

»Smörimport från Canada, oaktadt margarinlag, nästan upphörd. Städe secunda vara har det å denna marknad utträngts af margarin, hvadan osttillverkning och gödning befunnits mera lönande;» hvilket jag härmed tillåter mig bekräfta, dervid vördsamt tilläggande, att ifrågavarande smörimport, som ännu under år 1887 uppgick till 32,623 Cwts, under sistlidet år nedgick till 9,173 Cwts, samt under innevarande års 1:sta qvartal helt och hållet afstannat.

I sammanhang härmed och till bemötande af i Post- och Inrikes Tidningar intagen uppgift derom, att förbrukningen af margarin synes komma att upphöra, anser jag mig böra meddela, att importen af nyssanfördä näringsämne under årets första qvartal utgjort 346,979 Cwts mot 329,170 under åren 1888 och 313,734

Om förbud mot införsel af margarin och oleomargarin. Cwts under 1887, sålunda företeende en oafbruten och ganska anmärkningsvärd stegring. Svenska och norska generalkonsulatet i London den 8 april 1889. *C. Juhlin-Danufelt.*

(Forts.)

Under erinran att det således varit produktens egen beskaffenhet och icke, som herrarne förmena, exportlandets lagstiftning, som bestämt produktens plats i den engelska marknaden, ber jag att få fästa särskild uppmärksamhet på den förstnämnda siffran, nemligen detta års första kvartals import, som uppgått till mera än 17 $\frac{1}{2}$ millioner kilogram. Man kan deraf mycket lätt göra sig en föreställning hvad hela årets import kan bli och jmföra dermed den högst obetydliga exporten af margarin härifrån till England, hvilken export i Andra Kammarens utskottsbetänkande uppgifves till omkring 18,000 kilogram pr helt år. Deraf kan man ock se, huru litet inflytande ett förbud mot margarintillverkningen hos oss skall hafva på den engelska marknaden, så vidt den rör margarinhandeln. Men herrarne tro dock på den nimbus, som skulle omgifva det svenska smöret i England, om det der blir bekant, att Sverige är rensadt från margarin, och den siste talaren uppläste till bekräftelse härpå ett bref från en stor smörhandlare, hvilkens namn jag icke förut känt, men som likväl uppgafs hafva väl reda på de svenska förhållandena. Men så vidt jag kunnat höra af detta bref, hade han specielt i detta fall eller just i det, som bör mest intressera hans rörelse, icke alls reda på Sverige, ty han tycktes tydligen icke hafva den ringaste aning om, att här fins både handel med och tillverkning af margarin, och ännu mindre att denna margarinhandel hos oss pågått i omkring nio år eller under just samma tid, som vårt smörs anseende är för år stigit i den engelska marknaden. Att det på senare tiden icke heller blifvit nedsatt genom här tillåten tillverkning af margarin, det är för herrarne sjelfva nogsamnt bekant.

Det var ock ett annat ord af den siste talaren, som jag äfven anser mig böra fästa uppmärksamheten på. Han yttrade nemligen, att en ledamot i kammaren hade lofvat honom att, om det kunde bevisas, att det holländska smörpriset nedgått, sedan margarintillverkningen i Holland började, han då skulle låta omvända sig. Men just i detta »*sedan*» ligger felet i deras slutledning, som stält sig på den rena ståndpunkten och vilja anföra Hollands exempel. Det som skall bevisas är nemligen, huru vida smörpriset nedgått *i följd af* den holländska margarintillverkningen, och icke nog med detta, utan till följd den holländska *ärliga* margarintillverkningen. Det äro vi alla ense om, att den *oärliga* industrien är skadlig, och den vilja vi ha bort, ty det är den, som nedsatt priset, men icke den ärliga margarinhandeln, annat än möjligen på det sätt, att den i någon ringa mån inkräktat på marknaden i England. Det är ju tydligt, att, om dessa millioner kilogram margarin icke funnits på den engelska marknaden, skulle gräddsmöret haft mera åtgång der än nu, men det beror ju icke på oss att tränga bort den margarin, som der säljes.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid. Det anförda må vara nog för tillfället, hvadan jag på grund af nu framhållna skäl yrkar afslag å den föredragna punkten.

Om förbud mot införsel af margarin och oleomargarin.

(Forts.)

Herr Rundbäck: Jag skall genast utan alla preludier kasta mig midt in i ämnet och söka i korthet först visa den föreliggande frågans stora betydelse i nationalekonomiskt hänseende; och för att kunna göra detta ber jag att för några ögonblick få återkalla i herrarnes minne de tider af svårt betryck, som vårt land nyligen genomkämpat.

Vi erinra oss då, hurusom våra ekonomiska förhållanden, efter att en längre tid hafva gestaltat sig mindre gynnsamt, småningom utvecklade sig till en kris, som både i intensivt och extensivt hänseende antog sådana dimensioner, att vårt land väl icke varit hem-sökt af någon svårare kris åtminstone under det den tre fjerdedels sekel långa fredsæran varat. Jag skall förbigå orsakerna till denna kris och af dess verkningar endast framhålla det allmänna, väl kända faktum, att nästan alla våra näringsidkare och, framför allt våra jordbrukare, dag för dag kommo i en allt mer bekymmersam ställning, som åtminstone i en del orter hotade med allmän ruin.

Men midt i detta tröstlösa mörker framskyntade en ljusning från ett håll, hvarom man icke hade någon aning. Våra dugtige landtmän hade i sin nöd sökt och funnit en ny inkomstkälla i sin mejerihandtering, och när denna källa en gång var funnen, bearbetades den med så energiska ansträngningar och sådan framgång, att den redan nu efter blott få års förlopp står bland oss såsom en storindustri. Hvilken betydelse denna industri har för oss, mine herrar, det visar bäst statistiken öfver det öfverskott, som exporten af vårt smör lemnar utöfver importen. Under de sista tio åren har detta öfverskott utvecklats så, att, när det under de första åren af decennierna 1879, 1880 och 1881 uppgick till blott 18 millioner kronor, det under de tre sista åren, 1886, 1887 och 1888, uppgått till öfver 56 millioner kronor. Ja, sådant var resultatet af vår mejerihandtering just under de tre år, då krisen kulminerade; och med skäl kunde landtmännen, pekande på den betydliga summan, utropa detsamma, som generalen utropade om Sven Dufva: »Den der har räddat oss.» Ja, räddningen låg i denna inkomst, mine herrar, och när man betänker, huru stor nytta denna mejerihandtering således redan gjort landet, och man tillika af den dag för dag stigande exporten till England har att vänta en ännu mera välsignelserik inkomst deraf, så hafva vi väl allt skäl att först och främst tacka försynen för denna hjälp i nöden och sedan göra allt hvad på oss sjelfva beror för att skydda, bevara och befrämja denna industri. Men detta senare är ock nödvändigt. I dessa tider af ansträngd konkurrens och täflingskamp går det nemligen icke an att lägga armarna i kors och debattera om teorier och dylikt. Man måste späna hvarje nerv och muskel för att utstå den hårda täflings-

*Om förbud
mot införsel af
margarin och
oleomargarin.*

(Forts.)

dusten med sina påpassliga och ontänksamma konkurrenter. Våra smörfabrikanter hafva i sanning dertill den största uppmaning. Dock hafva de icke skäl att klaga öfver den lofliga, ärliga fria konkurrensen. Men värre är, att varan sjelf fått en farlig rival och fiende i margarinen, hvilken liknar smöret till utseende, färg, lukt och smak, och därför ofta går i handeln under smörets namn och mask, hvarigenom den vinner flera fördelar på smörets bekostnad, men lemna åt smörproducenten faran och skadan af detta svek. Men det är icke nog dermed. Vårt smör kan äfven i väsentlig mån och till ganska högt procenttal uppblandas med margarin, utan att sådant kan upptäckas. På detta sätt förekomma smörförfalskningar och oärligheter i smörhandeln, som äro till det största men för både köpare och säljare. I utskottets föreliggande betänkande har den, som svarar för samma betänkande, i denna fråga fält ett yttrande, som jag citerar, därför att, fastän han i frågan intager en annan ståndpunkt än jag, vi likväl i denna punkt hafva enahanda uppfattning. Det heter nemligen på sid. 9 i utskottets betänkande: »Knappt något ämne torde erbjuda en sådan lätthet till förfalskning utan afsevärd risk, i förening med en så betydande vinst af förfalskningen. Frestelsen dertill blir således synnerligen stor. Vidare torde ingen dylik förfalskning kunna åstadkomma så ödesdigra verkningar till annans skada, som en okontrollerad margarinindustri kan medföra.» Jag skall från Andra Kammarens betänkande äfven kunna framtaga ett vittne, som herrarne icke kunna jäfva och som kanske är det mest kompetenta vittne vi här kunna framdraga, nemligen vår smör-agent i England. Han säger på sid. 16 i Andra Kammarens betänkande: »Blifver emellertid icke den ärliga mejerihandlingen kraftigt understödd och skyddad i denna oärliga kamp med konstsmöret, föreligger stor fara, att jordbruket dukar under.» Våra jordbrukare hafva också med säker instinkt insett och inse den fara, som häri ligger, och huru lätt deras med så stora ansträngningar och kostnader upparbetade mejerihandtering kan äfventyra att lida det svåraste afbräck. Derfor har det också varit helt och hållet i sin ordning, att rikets nästan samtliga hushållningssällskap, hvilka väl äro jordbrukets närmaste och naturligaste målsmän och till och med bäst förstå jordbrukets intressen, slutit sig till den »rena» ståndpunkten, emedan de i förbudet se det säkraste skyddet och den bästa rekommendationen för det svenska smöret på den engelska marknaden.

Med det nu sagda har jag framhållit den första och väsentligaste synpunkten, på grund hvaraf allmänheten hos oss, liksom jag för min enskilda del, hyllar den rena ståndpunkten. Jag har dessutom ett annat giltigt skäl att sluta mig till densamma; men dertill skall jag senare återkomma.

Nu anser jag mig emellertid böra upptaga till bemötande några af de invändningar, som här blifvit gjorda mot vår rena ståndpunkt.

Bland de första af dessa invändningar, som gjorts och göras, är den, att detta förbud, som vi nu förorda, icke tjenar till någon-ting, emedan engelsmännen alldeles icke taga något intryck deraf utan blott fråga efter, om varan är god, samt vidare lita på sin engelska margarinlag och för ofrigt göra ingenting. I detta hänseende bestrider ju ingen menniska en så riktig och obestriddig sats som den, att en vara bäst rekommenderas genom sin egen godhet. Men om denna vara är utsatt för en konkurrent, som antager dess namn, ikläder sig dess mask och försöker att tränga ut och förstöra smörets anseende, då kan det vara fråga, huru vida det icke behöfdes äfven något mera för att förstärka förtroendet till detta smör, och om det icke kan vara nyttigt att äfven erbjuda engelsmännen en större garanti för, att den vara de köpa från Sverige, är oförfalskad. I detta afseende fins väl ingen mera tillfredsställande, jag kan nästan säga absolut betryggande garanti än den, att varan kommit från ett land, der margarin hvarken får tillverkas eller dit införas eller på något sätt förekomma, om icke möjligen genom underslef. Således vill jag visst icke bestrida den riktiga sats, som våra motståndare framhålla, men de hafva lika liten rätt att bestrida riktigheten af det tillägg vi göra, då vi säga, att vi genom förbudet förstärka vårt smörs anseende i England.

Hvad vidare den engelska margarinlagen beträffar, så har jag i allmänhet mycket litet förtroende för alla slags margarinlagar. Så har man till exempel i Tyskland sagt om den preussiska margarinlagen, att den är en knif utan blad och skaft, och så har ock den margarinlag, vi i fyra år haft, visat sig och så kommer den antagligen att visa sig, i fall den skall omarbetas i någorlunda öfverensstämmelse med det projekt, som redan i sådant syfte är utarbetadt, Enligt uppgift af en person, på hvilken jag fullkomligt litar, har i engelska facktidningar på ett års tid, hvarunder den engelska margarinlagen egt bestånd, mycken kritik framkommit mot denna lag, hvilken man funnit allt annat än tillfredsställande, och så kommer man här och säger på detta rum, att denna lag är engelsmännens säkraste värn och garanti, ja en riktig Magna charta mot alla förfalskningar. Tro det, hvem som vill! Jag tror det för min del icke.

Hvad sedan beträffar det påståendet, att engelsmännen icke skola fråga efter, under hvilka laga vilkor en vara tillverkas, hvaraf de införa för kanske en hel milliard kronor årligen, så synes det mig egendomligt, att någon verkligen kan tro, att en nation, som är världens förnämsta handelsidkande nation och har en köpmannacorps, som i hela världen är den mest rutinerade, går till väga på detta sätt. Men vill han inbilla andra sådant, så förolämpar han dessa andres omdömesförmåga, likasom han utan tvifvel ock förolämpar engelska nationen och dess köpmän, då han påstår, att de i sin handel gå så lättsinnigt till väga.

Här behöfva vi för resten, mine herrar, blott hålla oss till den dagliga, simpla erfarenheten rundt omkring oss. Huru går det nem-

*Om förbud
mot införsel af
margarin och
oleomargarin.
(Forts.)*

*Om förbud
mot införsel af
margarin och
oleomargarin.*

(Forts.)

ligen till i fråga om handel med giftiga eller förfalskade varor eller sådana, som hafva namn om sig att vara sämre än det pris, hvar till de utbjudas? Jo, man går till en sådan säljare, som man är öfvertygad om att hafva den bästa och mest oförfalskade varan. Detta sker t. ex. i fråga om giftiga möbelyger. Är det någon, som i tidningarna annonserar, att han blott säljer möbelyger, som icke äro giftiga, genast strömma alla förståndiga köpare till honom, så vidt han i öfrigt är förtjent af förtroende. Enahanda är förhållandet i fråga om smörhandeln. Våra husmödrar, som äro angelägna om att få en ordentlig vara, gå till den smörhandlare, som erbjuder de säkraste garantierna, att de blifva ärligt behandlade. Och är det någon, som förklarar att han icke har margarin smör, utan handlar endast med ärligt natursmör, så gå de till honom. Vi äro ock alldeles säkra på, att så gör man öfver allt i hela världen och i England icke minst. Husmödrarne gå äfven der till de minuthandlare, som hafva ärliga varor, och minuthandlarna gå i sin ordning helst till de grosshandlare, der de tro sig kunna få den bästa varan. Dessa åter gå till de smörimportörer, der de tro sig blifva ärligast bemötta och erhålla den bästa varan. Hos smörimportörerna skulle åter enligt våra motståndares åsigt ingen sådan omtanke visas. De skulle icke alls fråga efter, hurudan vara leverantörerna af smör från andra länder lemna dem! Men, mine herrar, så är det icke. Erfarenheten bekräftar för öfrigt detta alldeles tydligt. Sålunda, hur har det icke gått med det normandiska smöret? Dess ärliga afsättning har sjunkit med 30 millioner kronor, till följd af margarin förfalskningar, som nedsatt dess anseende i England. Och har det icke gått alldeles lika med det holländska smöret? Jag åberopar der vid lag så väl herr Juhlin Dannfelt som flere andra. Alla vitsorda sammanställningar, att margarin förfalskningarna i hög grad vållat stor nedsättning i det holländska smörets pris och anseende i England. Huru betraktas vidare de i fråga varande förhållandena i Danmark? Våra grannar danskarna äro ett folk, som förstår sina egna intressen och vet att riktigt bevaka dem. I afseende på smörindustrien hafva de första rummet och förtjena att hafva det. Det yttrades i den danska riksdagen, när margarinlagen der senast behandlades, de mest behjertansvärda saker om risken att genom en oärlig export af smör förstöra det goda förtroende i England, som de länge åtnjutit, och om nödvändigheten att göra allt hvad göras kunde för att bibehålla detta förtroende. Och de hade troligtvis redan då fattat beslut om ett exportförbud för margarin, i fall något annat land fattat ett sådant beslut, men nu inskränkte de sig till att öfverlemna åt inrikesministern fullmagt in blanco att, när han så för godt funne, påbjuda exportförbud för margarin. Detta beslut fattades otvifvelaktigt med blicken speciellt fäst på de svenska förhållandena. Om nemligen här kommer att blifva ett margarinförbud, så kunnen I, mine herrar, vara förvissade, att ögonblicket är inne för den danske inrikesministern att utfärda

kungörelse om exportförbudet i Danmark, ty danskarne vilja visst icke ställa sig i efterhand och låta oss vinna försprång på den engelska marknaden.

Jag har nyss nämnt, huru misstroendet verkat i Normandie och i Holland, men huru har icke vårt eget smör stigit i anseende och efterfrågan i England! Det har troligtvis icke kommit deraf, att vi genast i början kunnat erbjuda det bästa smöret, ty det kan man icke göra, förrän man fått erfarenhet om fabrikationen, utan det har väsentligen härrört deraf, att vi alltid haft ärlig vara, om också icke af bästa sort.

Men, säger man, huru har det gått med Canada? Der hafva vi ju ett bevis, att den rena ståndpunkten ingenting uträttar, ty der har man nu intagit den rena ståndpunkten, men sedan dess har smör-exporten derifrån till England aftagit i stället för att tilltaga. Ja, här, på detta afstånd, är det så lätt att slå omkring sig med sådana slags uttryck, men hela saken är dock så simpel, att ett barn kan förstå den. Canada har aldrig lagt sig vinn om någon egentlig smörproduktion. Det har icke haft mejerihandtering, såsom vi haft, utan anlagt sin landthushållning på helt annat sätt, och det är således icke samma anledning, på grund hvaraf nämnda land har antagit »den rena ståndpunkten», som om vi nu skulle antaga den. Förmodligen har Canada antagit denna ståndpunkt, därför att ifrån Amerikas förenta stater har till dem införts en ofantligt stor qvantitet dålig margarin, mot hvilken de sökt skydda sig genom införselsförbud, och för att de icke skulle komma ut för förfalskningar inom landet, hafva de utsträckt förbudet äfven till tillverkningen. Och om förhållandena äro sådana, kan Canada följaktligen gerna lemnas utom räkningen. Hvad territorial-staterna inom Nord-Amerika angår, hvilka gått ifrån margarinförbudet, lär det kommit sig deraf, efter hvad trovärdigt folk för mig uppgifvit, att de på alla sidor varit omgifna af landgränser, hvadan det varit omöjligt att effektuera detta förbuds tillämpning. Derfor hafva de, fastän motvilligt, tvungits att gå ifrån den rena ståndpunkten.

I afseende på *sundheten* säger jag, såsom ett par talare på vår sida, som före mig haft ordet, att vi icke vilja gräla med våra motståndare derom, ehuru mycket derutinnan nog vore att säga. I detta fall ställa vi oss nemligen icke på den rena ståndpunkten för den sanitära synpunktens skull, utan af helt andra skäl. Dock är jag tvungen att, för hvad jag sedermera vill säga, här göra en liten erinran med afseende på denna punkt.

Förhållandet är nemligen, att våra medicinska auktoriteter hafva gifvit oss en liten trollformel, för att dermed lugna oss. Den lyder så: »margarinen, när den är väl tillredd och består af sunda och friska ingredienser, är ett helsosamt, lättsmält och, i förhållande till sitt pris, närande födoämne». Så yttrar sig vårt svenska läkarsällskap i den resolution, som det afgaf den 22 januari innevarande år. Jag saknar här emellertid, märkvärdigt nog, ett alternativ.

*Om förbud
mot införsel af
margarin och
oleomargarin.*

(Forts.)

*Om förbud
mot införsel af
margarin och
oleomargarin.
(Forts.)*

Man har nemligen här utgått från den förutsättningen, att om margarinet tillagas väl och består af sunda och friska ingredienser, då är det helsosamt. Detta är dock icke någonting nytt eller okänt för någon; vi veta det allesamman och våra husmödrar kunna säga detsamma om hvilket näringsämne som helst. Jag begriper således knappast, hvarför svenska läkaresällskapet skulle, till inbördes uppbyggelse, förstöra en hel qväll, för att komma till ett resultat, som hela världen känner. Deremot är det en annan fråga: om margarinerna tillagas illa och om den består af dåliga och ohelsosamma ingredienser, huru skall det då gå? Jo, svarar man lugnt, det kommer icke i fråga någon dålig margarin. Man har dålig mjölk, dåligt kött, och dåligt allt möjligt hela linien utefter, men dålig margarin, aldrig! Jo, det skall jag säga vårt svenska läkaresällskap och hvar och en annan, att, åtminstone i utlandet, har margarinerna i den mån densamma blifvit en vara, som börjat mer och mer tillverkas och mer och mer ingå i förbrukningen, äfven ofta framträdt såsom secunda och tertia vara. Deröfver klagat icke blott allmänheten utan äfven de största medicinska auktoriteter, som kunna fullt mäta sig med våra svenska. I det hänseendet vill jag nämna medicinalstyrelsen i Ungern, medicinska fakulteten i Paris och universitetet i S:t Petersburg m. fl., som i dessa dagar afgifvit utlåtanden i denna fråga. Jag skall dock icke upptaga tiden med att anföra deras uttalanden. Jag vill blott påpeka, att det alltid har inträffat, att så fort margarintillverkningen och förbrukningen stigit i någon större skala, har man också fått dålig margarin, tillverkad af dåliga ingredienser. Nu har emellertid, såsom sagdt, vårt svenska läkaresällskap, genom en uraktlåtenhet, som nästan ser ut som en tanke, icke brytt sig om att säga, hvad inflytande på helsan en sådan margarin utöfvar. Jag måste då sjelf göra slutsatsen och i formelt hänseende går det mycket lätt. Jag håller mig nemligen till och drager min slutsats i full öfverensstämmelse med hvad läkaresällskapet sjelf gjort. När det sålunda säger, att om margarinerna tillagas väl och består af friska och sunda ingredienser, så är det helsosamt, lättsmält och, i förhållande till sitt pris, närande, så tillägger jag: är deremot margarinerna icke tillagadt väl och består det icke af friska och sunda ingredienser, så är det följaktligen ohelsosamt, svårsmält och, i förhållande till sitt pris, af ett dåligt näringsvärde. Jag hemställer till eder, mine herrar, om det icke är en formelt riktig slutsats, som står i full öfverensstämmelse med hvad svenska läkaresällskapet uttalat. Jag skall likväl icke längre hålla mig vid den medicinska synpunkten, helst jag här blott velat hålla fram den sanningen, att vi kunna få dålig margarin, af secunda och tertia sort, lika väl som vi hafva secunda och tertia smör. Och dermed kunna vi ju lägga bort i vår debatt den der, jag höll på att säga, oärliga taktiken att låta margarinerna alltid träda fram emot oss i form af prima sort, men deremot låta den andra varan komma fram såsom secunda och tertia smör.

Jag skall nu äfven upptaga den så ofta idislade frågan om margarinet betydelse för de fattigare klasserna. I detta hänseende hafva våra motståndare endast en stereotypisk fras — en riktig slagordsfras — ungefär sådan som »svälttullarne» voro för ett par år sedan. Den lyder så: »margarinet är ett sundt och billigt näringsämne — för de fattigare klasserna», märk väl dessa 4 ord: »för de fattigare klasserna». Likasom det födoämne, som är billigt och sundt för dem, icke skulle äfven vara billigt och sundt för annat folk! Så vidt jag kan förstå, äro dessa ord tillsatta endast för att åstadkomma en agitatorisk spets eller udd på uttrycket.

Jag har här i min hand en mängd papper, som vi fått att läsa inom utskottet. Deribland har jag läst, hurusom en tysk kemist Meyer, hvilken skrifvit om margarinet användbarhet såsom födoämne, förklarar, att för fullväxta går det an att utan någon olägenhet äta margarin, men för sjuklingar, barn och ålderstigna kan det vara farligt. Detta är något, som hvar och en kan begripa. Men då man säger, att margarin är ett *sundt* födoämne, endast om man har egenskapen att vara fattig, — för öfrigt vet man icke huru det verkar — så är detta någonting, som åtminstone jag icke kan begripa. Jag har här vidare officiella uttalanden af medicinalstyrelsen i Ungern och medicinska fakulteten i Paris, hvilka båda auktoriteter anse detta födoämne vara svårsmält och eguadt att framkalla magaffektioner och magkatarrer. Detta förstär jag äfven. Men då man säger, att det endast är de fattiges magar, men icke t. ex. bondmagarne på landet, som kunna stå emot margarinet skadliga verkningar, så är detta åter någonting obegripligt. Jag framhåller detta blott för att visa, hvilket slemt spel man här drifver med ord och tomma fraser i stället för att hålla sig till sjelfva saken.

Gå vi nu emellertid till hvad erfarenheten säger oss, så är det väl obestriddigt, att margarinet ännu icke hos oss ingått i den allmänna förbrukningen af födoämnen. Jag kan sluta detta deraf, att importen af margarin har varit så liten och tillverkningen inom landet hittills så godt som ingen. Vi taga således, genom förbudet, icke ifrån de fattige ett näringsämne, hvarvid de hunnit vänja sig, för hvilket de fattat smak och som de således skulle komma att sakna.

Det har äfven framhållits här förut och det är också ett factum, att den fattige likaväl som den förmögne ännu är bäst belåten med att få naturligt smör. Detta af den enkla anledningen att margarinet i flere afseenden icke lämpar sig för matlagning. I detta hänseende är det mycket upplysande att höra, hvad medicinska fakulteten i Paris säger uti sitt utlåtande angående en från inrikesministern till fakulteten hänskjuten förfrågan, huruvida man kunde låta bli att använda smör, utan i stället kunde begagna det billigare margarinet för matlagningen vid de många stora etablissement, som lydte under honom. Fakulteten svarade då: »bruket af margarin borde inskränkas till lagning af vissa ragouter och af grönsaker, undantagandes potatis, och den skulle ej medföra någon synnerlig besparing i mat-

*(En förbud
mot införsel af
margarin och
oleomargarin.)*

(Forts.)

lagningen, som hade mycket större fördel af att fortfarande begagna sig af natursmöret.» Så yttra sig vetenskapsmännen derute och så yttra sig äfven våra husmödrar här hemma hos oss. Mellan dessa båda storheters vittnesbörd, våra husmödrars och vetenskapsmännens, ligger dock, som det synes, en mycket bred väg för andra, på hvilken de icke förnimma hvad som säges från någöndera sidan. Våra bagare hafva också sagt, att de icke kunna använda margarinet. Ett ytterligare skäl har man anfört för att vi skola hafva qvar margarinet för den fattiges skull, nemligen att derigenom hindra stegringen i smörprisen. Men hafva vi i hundratals år kunnat reda oss med denna sak utan margarinet, tror jag icke vi nu behöfva taga det såsom ett preventivmedel i sådant hänseende. Men ännu en sak. När man här rekommenderar margarinet, säger man, att det sannerligen icke är farligare med margarinet än med andra födoämnen, t. ex. mjölk, ost, korf m. m., emedan äfven de kunna förfalskas. De personer, som säga detta, äro dock med om införandet af en margarinlag, samt förföljer margarinet som om det vore det värsta gift. Har man kanske någonsin ifrågasatt från något håll en mjölklag eller en korflag, därför att dessa födoämnen kunna förfalskas? Nej! Men så fort det är fråga om margarinet, äro våra motståndare af den åsigten, att vi äro tvungna att hafva en sådan lag. Är det emellertid icke en svår motsägelse, att å ena sidan hålla fast vid margarinet såsom ett mönster bland födoämnen, men ögonblicket derefter fordra en margarinlag mot allt ondt samma födoämne kan åstadkomma.

Nu och just i detta sammanhang kommer jag till det andra skälet, på grund af hvilket jag ställer mig på den rena ståndpunkten. De fattige såväl som hela den öfriga smörköpande allmänheten blifva, genom att margarinet förekommer i landet, dag för dag och stund för stund, utsatta för förfalskningar och oärlighet i smörhandeln, och blifva de icke utsatta därför, så misstänka de att de blifva det. Det är således en skyldighet att göra någonting för att skydda den smörköpande allmänheten emot dessa obehagliga äfventyr. Detta har också numera börjat allmännare erkännas inom de flesta europeiska länder. Äfven vi hafva erkänt det och vi fingo också 1885 en margarinlag. Men jag tror dock, att om Kongl. Maj:st den gången hade insatt ett otryckt pappersblad i svensk författningssamling i stället för denna lag, hade det gjort precis samma nytta, och vi skulle besparat oss tryckningskostnaden; ty någon mera översam lag än denna torde sannerligen vara svårt att finna. Man har ock derföre allmänt funnit, att den måste förbättras, och i sådant syfte hafva vi äfven fått ett förslag uppgjort. Det är således nu verkligen i fråga att nedtaga den gamla skylten och i stället sätta upp en ny, till hvilken vissa sakkunnige uppgjort ritning och modell, och hvaröfver våra hushållningssällskap och landshöfdingeembeten fått i uppdrag att yttra sig. De hafva ock synat skylten på både den ena och den andra sidan, hvarefter hushållningssällskapen nästan allmänt

sagt, att den icke duger och hälften af landshöfdingeembetena hafva sagt detsamma.

Hvad min egen tanke om lagen angår, skall jag be, att nu få förklara, att jag först och främst anser, att lagen omöjligen, om den skall blifva i öfverensstämmelse med de sakkunniges uppgjorda förslag, kan blifva hvad man kallar *effektiv*. Först och främst innehåller nemligen förslaget icke alls någonting om kontrollen öfver varans kvalitet. Den kan vara den mest helsovådliga, men det gör ingenting, det får passera; bara man har märkt byttorna utanpå med vissa märken, så må innehållet sedan vara hurudant som helst, dermed får kontrollen icke sysselsätta sig. Margarin skall vidare få tillverkas och det under den kantänka allra strängaste och bästa kontroll af — kommunalstämмоordförändena och helsovårdsnämnderna i våra kråkvinkels-städer!! Öfver våra mejerier, som kunna göra sig en stor vinst af att uppblanda smöret med billig margarin, skall deremot icke vara någon kontroll.

Dertill kommer vidare, att sjelfva undersökningsmetoden, såsom här förut i dag erkänts af sakkunnige, är i hög grad otillfredsställande. Jag kan nemligen blanda upp natursmör med en sjettedel margarin till vinst för mig och skada för köparen, hvilket dock ej kan vid undersökningen upptäckas. Tvärtom, det undersökes och får det intyget, att det förfalskade smöret är äkta smör. Således, i stället för att upptäcka förfalskning legaliserar undersökningen densamma.

Vidare får jag påpeka, att, om man måste betala hvarje prof med 4 kronor, huru många i landet är det då, som hafva råd eller lust att betala detta för undersökning af ett parti, som kanske icke är värdt mer än en krona? Och när dertill kommer, att komitén föreslagit blott en enda kontrollbyrå för hela kontrollen så väl af det smör och det margarin, som införes, som af det smör och det margarin, som går i den inrikes handeln och som utföres, häpnar man rent af öfver, att man kan tro, att denna enda byrå skall kunna utföra allt detta arbete så, att det blir väl gjordt. Här af synes mig därför, kunna med allt skäl dragas den slutsatsen, att den projekterade margarinlagen icke kommer att blifva effektiv. Men skulle verkligen denna kontroll göras så sträng att den blefve fullt effektiv, såsom här äfven påyrkats, så får jag säga, att det blefve icke bättre utan värre. Ty utom de stora kostnaderna för en slik kontroll komme dertill alla dessa obehag, trakasserier och vedervärdigheter af dessa polisspioner, åklagare och angifvare och dessa rättegångar, böter och plikter och allt sådant der; och till slut, när det varit några år, torde man få skäl att indela den svenska nationen i blott 2 klasser folk, angifvare och åklagare å den ena sidan och bedragare och bedragne å den andra. Nej, det vill jag icke vara med om. Hundra gånger hellre föredrager jag ett förbud. Det är det bästa skydd mot oärlighet i smörhandel, det bästa skydd för producenterna att icke utsättas för misstanken hos

*Om förbud
mot införsel af
margarin och
oleomargarin.
(Forts.)*

Om förbud mot införsel af margarin och oleomargarin. sina utländska kunder att handla med förfälskade varor, och derigenom kunna vi slutligen inskränka kontrollen till ett minimum, nemligen till blott det importerade smöret.

(Forts.)

Ännu till slut några ord. Den sakkunnige på norrlandsbanken yttrade, att det går alls icke an att utfärda införsel förbud mot margarin, emedan det strider emot mellanrikslagen. Nu är jag visserligen icke någon rättslärd, men om man förbjuder en vara i Sverige, så att ingen svensk man får handla med denna vara, vore det märkvärdigt, om folkrätten skulle medgifva — ty folkrätten står lika högt som mellanrikslagen — att norrman finge här göra något, som svensk man icke finge göra. Detta påstående måste jag således anse orimligt och fäster dervid intet afseende.

Jag skall nu sluta med det yrkandet i denna punkt, att kammaren måtte antaga det af mig och herr Lothigius formulerade förslaget i 1:a punkten af vår reservation, som alldeles öfverensstämmer med hvad Andra Kammaren i ämnet beslutat, och om jag icke vidare finner anledning att taga till orda, vill jag nu tillkännagifva, att jag naturligtvis står på min reservations ståndpunkt äfven i de andra begge punkterna.

Herr Bäckström: Om man skulle lägga tillsammans allt det margarin, som man på sednare tider fått till lifs så väl muntligen som skriftligen och kanske äfven något i verkligheten, tyckes mig, att man nära nog skulle vara mera förgiftad än alla de, som ätit margarin under hela denna tid, och jag är öfvertygad, att man i kammaren skulle känna sig tacksam, om talarne åtminstone ville inskränka sig till att icke hålla timplånga anföranden.

Jag är för min del öfvertygad, att, om margarinet tillverkas under vederbörlig kontroll, kan det icke hafva i ringaste mån menligt inflytande, hvarken på konsumenterna eller på vår smörexport, och det gör, att jag icke kan finna annat än orimligt i hög grad att förbjuda en tillverkning, som för många kau vara vigtig nog, och för den stora konsumerande allmänheten af synnerligt värde. Margarinet har blifvit så illa anskrifvet, att om tusendelen vore sanning, skulle det för hvarje dag dö personer som ätit ihjel sig på margarin. En del af pressen har alldeles oförmodadt blifvit så välvilligt stämd mot den stackars svenska allmänheten och vill skydda den för förtärande af detta ohyggliga margarin, som alstrar så många sjukdomar. I synnerhet visar man ett stort deltagande för de fattiga klasserna. Att hela läkaresällskapet förklarar, att det är sund och ren föda, betyder naturligtvis ingenting. Jag tycker, att den, som vill äta margarin, bör få göra det. Sannolikt är det ganska många inom denna kammare och kanske de allra fleste, som aldrig hafva smakat det; jag har, så vidt jag vet, aldrig smakat margarin, men jag har sett margarin, och det ser utmärkt aptitligt ut. Man har föreslagit att måla margarinet rödt, svart eller grönt, som naturligen i hög grad skulle förminska dess konsumtion.

Det har alltid ansetts såsom en stor välsignelse, om man genom en vetenskaplig upptäckt kunnat åstadkomma så väl ett billigare ämne att lefva af som ett billigare ämne att kläda sig med. Nu deremot anses det såsom en stor olycka, att man upptäckt en ny produkt, *margarinet*, som kan användas såsom ett billigt surrogat för smör. Förutom de införda tullarna vill man nu genom förbud mot denna tillverkning ytterligare fördyra existensvilkoren för många, som hafva det tungt nog ändå. Det synes mig, att man nu är inne på en väg, som endast leder till förderf och olyckor.

Herrarne veta alla hvilken massa broschyrer vi fått på sista tiden. De flesta som kommit mig tillhanda hafva, sedan jag sett ordet margarin på dem, hamnat i papperskorgen. Men så fick jag tag i en, som till sitt yttre var ganska prydlig; jag öppnade den och fann, att den var lika prydlig invändigt. Der sägs bland annat: »Talet om att smör ej håller sig så länge som margarin är osant. *Lämpligt beredt och något mera saltadt*, än som vanligt brukas, står det sig lika bra. Och om så ej vore, låt då gerna Holland förse med margarin på haf och i fred, blott vi få ha qvar Englands marknad i fred. Samma halt har talet om näringsfrihet. Ty så länge Sveriges modernäring är jordbruk och dess bästa exportvara smör, *anser vi all näringsfrihet skadlig*, som ej gagnar vårt jordbruk». Slutatserna göra sig sjelfva.

Jag har här hört uppgifvas, att jernstillverkningen skulle vara vår andra modernäring, och när man har så mycket bekymmer om vår första modernäring, förundrar det mig, att man icke tänkt något på denna tillverkning. Jag är en idkare af denna näring, och nu har på sista tiden vuxit upp en industri, som hotar att taga lifvet af jernstillverkningen och det är pappersmassetillverkningen. Den har lyckats så bra och den betalar den använda skogen så högt, att det är rent af omöjligt att på de trakter, der dylika fabriker finnas, få några träkol. Då skulle man kunna säga, att, när pappersmassetillverkningen förstör jernstillverkningen, så bör den förre, såsom en ny tillverkning, totalt förbjudas. Men jag önskar dock all möjlig framgång åt denna nya industri.

Hvad nu ett importförbud på margarin beträffar, så anser jag det precis detsamma som ett importförbud på allt smör. Det kan icke ifrågasättas något annat. Det har sjelfva generaltulldirektören förklarat, och han borde väl anses såsom en kompetent domare i frågan.

Hvad den hygieniska sidan af saken beträffar, så finnes det åtskilligt folk i min hemort, som förtära margarin och som förklarar sig må mycket bra af det. Nå, deremot kan visserligen sägas, att bondmagar går allting i; men till och med en af Första Kammarens ledamöter, herr Cederberg, har förklarad, att han ända sedan januari månad i sitt hem hvarje dag förtärt margarin och mått väl och mår dess bättre allt fortfarande väl deraf.

Om förbud mot införsel af margarin och oleomargarin.
(Forts.)

Om förbud
mot införsel af
margarin och
oleomargarin.
(Forts.)

Jag är öfvertygad, att om förslaget blir antaget af Riksdagen och sanktioneradt af regeringen, så komma Riksdag och regering tillsammans att ett annat år taga tillbaka hvad de nu gjort. Jag yrkar afslag.

Herr Roman: För utfärdande af förbud mot införsel af margarin och oleomargarin samt mot tillverkning af margarin har inom och utom Riksdagen, så vidt jag kunnat inhemta, hufvudsakligen anförts tre skäl, det ena att oleomargarin och derigenom äfven margarin kan innehålla för helsan skadliga ämnen, det andra att margarinet genom sin konkurrens med natursmöret kan nedbringa priset å detta senare å såväl den inhemska som den utländska marknaden, och det tredje och hufvudsakligaste skälet att en tillåten införsel och tillverkning af margarin kan nedsätta, om icke alldeles tillintetgöra, natursmörets exportanseende.

Till dessa skäl har, åtminstone förr, lagts ett annat eller margarinet förmenta ringa näringsvärde. Det skälet torde numera få anses öfvergifvet, sedan det på vetenskaplig väg ådagalagts, att margarinet näringsvärde i förhållande till natursmörets förhåller sig som, om jag minnes rätt, 94 till 96.

Hvad då beträffar det första skälet, eller att, margarin kan innehålla för helsan skadliga ämnen, torde den omständigheten allena icke berättiga till vidtagande af åtgärder, hvarigenom margarinet alldeles undertryckes; ty finnes det öfver hufvud taget något enda födoämne, som icke kan innehålla för helsan skadliga ämnen? Ja, kunna vi i allmänhet ens något ögonblick vara säkra på, att icke den luft, som vi inandas, innehåller något för helsan skadligt ämne.

Öfvergår jag då till det andra skälet, eller det att margarinet genom sin konkurrens med natursmöret skulle nedsätta priset på detta senare, så medgifver jag villigt, att margarinet kan i vårt land komma att blifva, hvad det mångenstädes i utlandet redan är, en farlig konkurrent till natursmöret, dock endast sådant af sämre kvalitet, ty med prima natursmör kan margarinet icke under några förhållanden upptaga täflan. Följden af denna margarinet täflan på den inhemska marknaden med natursmöret kan, såvidt jag förstår, icke blifva någon annan än den, att de, som nu för afsalu producera smör af sämre kvalitet, måste bemöda sig om att åstadkomma en tillverkning af prima slag, och produktionsöfverskottet af sådan vara utöfver förbrukningen deraf inom landet lär nog fortfarande såsom hittills finna sin marknad utomlands. Åtminstone under den förutsättningen att det tredje och sista skälet saknar giltighet, hvarom jag är fullkomligt öfvertygad på skäl, som jag nu går att anföra. Dessförinnan vill jag dock anmärka, att margarinet konkurrens på den utländska marknaden med natursmöret icke torde kunna röna afsevärd inverkan af en margarinindustri hos oss, äfven om denna industri en gång skulle nå en efter våra förhållanden betydligare utveckling.

Kommer jag så till det sista och viktigaste skälet eller att en lofgifven margarinhandel skulle nedsätta vårt natursmörs exportanseende. Väl är det då sant, att ett margarinförbud skulle kunna innebära en viss garanti för att af oss exporteradt natursmör icke vore uppblandadt med margarin, men den omständigheten allena lär väl icke kunna tillvinna vårt smör något anseende utomlands, åtminstone icke inom England, der ju både tillverkning och export af margarin är tillåten, utan torde de importerande länderna fortfarande som hittills uteslutande se på varans egen beskaffenhet, och den lär väl icke blifva vare sig bättre eller sämre genom ett margarinförbud. Men, säger man, tillåten margarinhandel innefattar möjlighet att med margarin uppblanda natursmör, och denna möjlighet åter innebär fara för att så också skall komma att ske och att med margarin uppblandadt natursmör kan komma att af oss utföras till utlandet och derigenom förstöra vårt natursmörs exportanseende. Ja väl, men hvem är det då, som hotar med denna fara vårt natursmörs exportanseende? Såvidt jag kan förstå, egentligen ej någon annan än våra egna mejeriegare. Jag för min del hyser dock den höga tanke om våra mejeriegares heder och omtanke om egen fördel, att de icke skola tillåta sig en sådan samvetslöshet som att förfalska smör med andra uppblandningar, och erfarenheten torde äfven gifva stöd åt denna mening, ty vi hafva ju nu redan i 10 år haft åtminstone tolererad margarinhandel och dermed också möjligheten att med margarin uppblanda natursmöret, och icke förty är det just under denna tid som vårt natursmör tillvunnit sig det höga anseende, som det för närvarande åtnjuter på den utländska marknaden. Erfarenheten berättigar således ingalunda till något misstroende mot våra mejeriegares fortfarande goda vilja och omtanke om egen fördel.

Faran af en smörförfalskning eller uppblandning af natursmör med margarin torde deremot kunna komma från ett håll, der vi icke kunna mota faran med något margarinförbud. Jag menar den fara, som ligger deri, att vårt smör, om det än exporteras aldrig så förtäffligt, likväl kan på importorten, och innan det utlemnas till konsumenterna, uppblandas med margarin. Men, säger man, då kunna vi ju hänvisa på, att margarinhandel är i lag alldeles förbjuden i vårt land och dermed ock förtaga den misstro till vårt smör, som på sådant sätt kan hafva uppkommit. Jäväl, men misstro vi nu oss sjelfva och våra egna mejeriegare, så lära vi också kunna vänta att få höra sådant misstroget tal från utländingen som: Väl är det sant att I hafven i lag stadgad margarinförbud, men alla de ämnen, hvaraf margarin kan tillverkas, dem hafven I fortfarande och hvad hindrar då, att icke hvarstenda eller åtminstone hvartannat mejeri i hemlighet tillverkar margarin? Om vi sjelfva ej hysa förtroende till våra mejeriegare, huru skola vi då kunna göra anspråk på, att utländingen skall hysa större förtroende till dem?

*Om förbud
mot införsel af
margarin och
oleomargarin.*

(Forts.)

*Om förbud
mot införsel af
margarin och
oleomargarin.*

(Forts.)

Hvad nu beträffar de positiva skäl, som kunna anföras för en tillåten margarinhandel, vill jag dermed icke uppehålla mig vidare, än att jag tillåter mig att i denna punkt göra ett par anmärkningar mot den motivering, som förekommer i Andra Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande i ämnet, och hvilken motivering nu blifvit återopad af ett par reservanter i denna Kammares tillfälliga utskott: Vid bemötande af det antagande, som gjorts, *att förbud emot tillverkning och försäljning af margarin skulle innebära en orättvisa emot de mindre bemedlade samhällsklasserna*, söker utskottet till en början visa, att prisskilnaden mellan margarin och natursmör ej är särdeles stor, hvarefter utskottet fortsätter: Vid bedömande af prisförhållandet emellan margarinet och natursmöret, bör man emellertid nogsamt beakta det konstaterade faktum, att natursmöret i fråga om flera särskilda användningssätt har obestriddliga förtäden framför margarinet. Detta gäller särskildt vid stekning, der margarinet lemnar obehaglig smak och lukt, samt vid bakning, der margarinet frambringar »ett tungt klumpigt bröd», som efter gräddningen erhåller en egendomlig lukt och smak. Men huru många af dessa obemedlade klasser, tro herrarne, hafva råd att använda smör till stekning eller bakning? Jag tror, att det är ett försvinnande fåtal. Det skälet duger således icke.

Vidare säger utskottet: »för de mindre bemedlade samhällsklasserna, hvilka icke äro i tillfälle att taga någon hänsyn till den fina aromatiska smak, som endast prima natursmör kan lemna, finnes ett på landsbygden af ålder känt, användt och värderadt surrogat för natursmör, det s. k. istersmör eller smultet med flera uppräknade smörsurrogat.» Det är sant, men dessa smörsurrogat kunna icke i något afseende jämföras med natursmöret, och det är just det, som margarinet kan göra, och deri ligger den stora skilnaden.

Jag tillåter mig instämma med dem, som yrkat afslag på såväl motionen, som utskottets utlåtande i förevarande punkt.

Herr Dickson: Jag skall icke besvära kammaren mycket. Jag har uppkallats deraf, att jag hyser en liten fruktan, att det kan inträffa, att Första Kammaren kommer att biträda Andra Kammarens beslut, och att vi då skulle få se det verkligen sorgliga skådespelet, hurusom svenska folkets representanter, hvilkas första och viktigaste ätgörande borde vara att värna hvarje svensk innebyggares på lag och författning grundade rättigheter, så att de icke kränkas eller trädas för nära, komma fram till regeringen och säga: var god och inskränk svenska folkets i lag och författning grundade rättigheter, var god och förbjud en i sig sjelf lofflig näring, och det på fullkomligt orimliga och icke hållbara skäl. Jag har blott velat yttra detta för att, i händelse Första Kammaren genom att biträda Andra Kammares beslut skulle fatta ett så olycksdigert och verkligen vådligt beslut, i kammarens protokoll hafva antecknadt, att jag åtminstone icke varit medverkande till detsamma.

Herr Lundin: I en fråga sådan som den föreliggande har det för många varit svårt att bilda sig ett bestämt omdöme, men med all aktning för den föregående talaren, kan jag icke dela de åsikter han uttalat. Jag skulle dervid bland annat kunna åberopa, att våra motståndare, frihandlarne, ledt oss in på en stråt som nödvändiggör ett skydd för mejerihandteringen. De hafva ofta gifvit oss den fingervisningen i skötandet af vårt landtbruk, att vi skulle egna oss åt ladugårdsskötsel och skaffa oss goda djur m. m. Dermed komme jorden i växtkraft och dess produkter kunde betala sig. I den mån vi kunnat, hafva vi sökt att efterkomma detta frihandlarnes råd, men det förefaller då besynnerligt, att de icke vilja vara med om att skydda den näring, på hvilken hela landtbruket enligt deras medgifvande måste bygga grunden för dess vara eller icke vara. Skulle denna nu blifva vacklande, vet jag icke, hvad resultatet skulle blifva, men jag befarar att ställningen blefve bekymmersam.

Man har här med stor kraft framhållit de slutsatser, hvartill generalkonsul Juhlin-Dannfelt kommit i sin berättelse, nämligen att margarinet icke skulle komma att skada de större jordbrukarne, men det sorgligaste är, att enligt min uppfattning de mindre jordbrukarne och den stora allmänheten komme att lida mycket af en ohejdad margarintillverkning. Jag önskar lifligt, att man tillåte mig här uppträda såsom tolk för kroppsarbetarne, och jag frågar då: tro Kammarrens ärade ledamöter, att verkligen arbetarne skulle vilja undergräfvat ställningen för sina gelikar, de mindre jordbrukarne, hvilka med sina händers arbete sköta sin lilla torfva? Jag vågar svara nej. Men arbetarnes chefer hafva i denna fråga ledt dem i en riktning, som är beklagensvärd.

För att äfven i min ringa mån bidra till att frågan blir ur många synpunkter skärskadad, skulle jag vilja säga, att de straffbestämmelser, enligt hvilka, ifall ett partielt förbud kommer till stånd, öfverträdelse skulle beifras, icke äro öfverensstämmande med en human uppfattning af arbetarnes ställning. Förfalskning i liten skala genom en vara, hvars tillverkning i viss mån vore en loflig handtering, skulle för de mindre bemedlade bestraffas icke med böter utan med kroppsstraff, men att en sådan institution komme till stånd tror jag icke vore denna Kammarne värdigt, utan torde densamma, så mycket i dess förmåga står, böra förhindra något dylikt. Jag hade väntat mig, att denna fråga skulle betraktas ur många synpunkter; för min del ställer jag mig i första rummet på kroppsarbetarnes ståndpunkt. Jag har sjelf varit kroppsarbetare och känner deras mödor, och jag unnar dem allt det, som jag i detta och andra afseenden anser för dem vara bäst.

Här har af fackmän blifvit sagdt, att om ingredienserna, hvaraf margarinen beredes, äro goda, så är allt godt och väl, och man har äfven framhållit, att natursmör skulle kunna medföra lika stora vådor som dem, hvilka läggas margarinet till last; man har stält margarinet i jembredd med eller till och med högre än sekunda och ter-

*Om förbud
mot införsel af
margarin och
oleomargarin.
(Forts.)*

Om förbud
mot införsel af
margarin och
oleomargarin.

(Forts.)

tia smör. För min del har jag icke kunnat öfvertygas af dessa försäkringar om margarinets förträfflighet, och hvad natursmöret beträffar, så kunna ju undantagsvis fall inträffa, då det varit smittoförande, men det är orätt att åberopa detta såsom stöd för ett misstroende emot natursmöret i allmänhet. Smitta kan äfven i de nämnda fallen hafva kommit från insekter eller ur luften. Jag tror att äfven arbetarne äro i stort behof att erhålla natursmör äkta och oförfalskad, och de, som så varmt rekommendera margarin för arbetarnes konsumtion, tror jag, befinna sig i samma ställning som den ärade representanten på skånebänken, hvilken under tullstriderna ifrade mot allt som kunde hindra införseln af amerikanskt fläsk, men förklarade att han sjelf aldrig smakat något sådant.

Jag vill emellertid icke längre upptaga kammarens tid, utan ber att få förena mig med herrar reservanter Lothigijs och Rundbäck och tillstyrker sålunda bifall till deras förslag eller reservation.

Herr Forssman: Jag har icke kunnat ansluta mig till de åsikter, hvarpå reservanterna grundat de af dem förordade åtgärderna; först och främst därför att jag anser de olägenheter, som skulle utgöra anledningen till de föreslagna åtgärderna, vara fullkomligt inbillade, och för det andra därför, att jag anser dessa åtgärder orättvisa, obilliga och våldsamma. Redan när frågan först uppkom vid 1885 års riksdag genom ett par motioner, som väcktes i denna och Andra Kammaren, föregafs, synnerligen i den senare motionen, den i Andra Kammaren af herr Boström väckta med åberopande af erfarenheten från Holland, att margarinindustrien skulle, om en sådan uppkomme i vårt land, skada vår smörexport. För detta påstående anfördes i motionen inga slags bevis, men det har, såsom ofta händer, då ett uttalande göres af en inflytelserik person, upprepats och vunnit en viss grad af tilltro. Derfor har regeringen med skäl ansett, att det vore af största vigt att klarera frågan just i den punkten, huruvida Hollands margarinindustri bidragit till att förstöra eller skada dess mejerier och smörhandel, och därför fick regeringens ombud, generalkonsuln Juhlin-Dannfelt, detta uppdrag. Ser man på resultatet af herr Juhlin-Dannfelts undersökning, framgår af hans upplysningar, jemförda med andra, som nu äfven föreligga, såsom mig synes, alldeles tydligt och klart, huru det förhåller sig med den holländska smörhandeln, och hvarför den utvecklat sig såsom den gjort. Holland är af sin naturliga beskaffenhet hänvisad till ladugårdsskötsel, och mejeriprodukter hafva der länge alstrats i större kvantiteter än som för landets konsumtion erfordrades. I mån af samfärdselmedlens utveckling började man afsätta detta smör på England; det vann der en efterfrågan, som ökades allt mer och mer och slutligen blef så stor, att man icke kunde tillgodose behovet, allt detta under ständigt stigande pris. Det är naturligt, att så beskaffade konjunkturer måtte framkalla en viss demoralisation hos dem, som utöfvade industrien, då de kunde

få sin vara bra betald utan att nödgas nedlägga någon synnerlig omsorg på dess tillverkning. Denna tillverkning bedrefs för öfrigt icke, såsom numera är vanligt i smörproducerande länder i mejerier, rationellt inrättade, och enligt rationella metoder, utan på de skilda landtgårdarne, der mjölken producerades. Nu säger man: såsom känt är, blef det holländska smöret allt sämre och sämre, och detta förnekar ingen; men Andra Kammarens tillfälliga utskott, hvars betänkande af reservanterna hufvudsakligen åberopas såsom grund för deras hemställan, påstår, att det uppenbarligen var margarinet som bragte det holländska smöret i misskredit, men något sådant synes mig framgå hvarken af generalkonsuln Juhlin-Dannfelts berättelse eller af andra aktstycken. Herr Dannfelt säger, »att den lifliga efterfrågan och deraf föranledda höga pris förorsakade minskade fordringar på kvaliteten. Behovvet fortfor att vara större än tillgången, och köparne föranlätos att mottaga äfven mindre god vara». Således hade af dessa mycket lättfattliga skäl redan en viss degenereration i smörproduktionen inträffat vid den tid, då margarinet uppträdde på marknaden.

Då kom äfven en annan faktor med: konkurrensen med de nordiska länderna, som dittills icke uppträdt på den engelska marknaden. Det är tydligt att, då en försämring redan inträffat och konkurrenter, som arbetade efter bättre metoder, uppträdde, det för den gamla varan skulle ställa sig ogynnsammare. Men det är också af generalkonsuln Juhlin-Dannfelt visadt, att det holländska smöret relativt taget icke sjunkit i pris, sedan margarinet tillkom. Det stod redan förut lägre än andra smörorter och *skilnaden* har sedan dess icke ökats. På sista tiden har dock tillkommit en omständighet, som icke i diskussionen ännu blifvit nämnd, men dock förtjenar att beaktas, nemligen att man i Holland sett sig tvungen att reorganisera sin smörproduktion. Der hafva nu uppstått tidsenliga mejerier, som producera ett annat slags vara, så kallade »faktory butter», som går både under annat namn och annat pass, än det vanliga holländska. Vi skulle kalla det mejerismör, och detta har sedan ett halft år tillbaka stått betydligt i pris öfver andra holländska smörorter. Detta visar således oförtydbart, att tillverkningsmetoden bestämmer varans pris, då nemligen den omständigheten, att inom Holland betydliga kvantiteter margarin tillverkas, icke har hindrat, att efter bättre metoder tillverkad smör kunnat konkurrera med det nordiska. Häraf drager jag den slutsatsen, att äfven i Sverige margarintillverkning, bedrifven vid sidan af mejerirörelsen, icke skall komma att skada det svenska smörets anseende, synnerligast som det margarin, som möjligen här kan blifva öfver till export, i jmförelse med de kvantiteter, som komma från Holland till England, är såsom en droppe i hafvet. Huru man än försökt, har man icke lyckats bevisa, att den holländska margarinindustrien skadat mejerihandteringen i detta land; man har gjort alla möjliga försök och deducerat ganska vidlyftigt i det betänkande från

Om förbud
mot införsel af
margarin och
oleomargarin.

(Forts.)

*Om förbud
mot införsel af
margarin och
olcomargarin.*

(Forts.)

Andra Kammarens tillfälliga utskott, som jag nyss citerade; men jag förmenar att slutresultatet af herr Juhlin-Dannfelts rapport, att mejerihandteringen icke lider af margarinindustrien, derigenom icke vederlagts. Man har visserligen deremot uppställt andra uttalanden äfven af kända personer, men det är dock en stor skillnad att stödja sig på uttalanden af en tjensteman, afgifna under tjenstemaunaan-svar till högre myndigheter, och att komma med citater ur bref till ledamöter inom Riksdagen eller andra enskilda personer. Jag tycker det är en nödfallsutväg att inom Riksdagen behöfva tillgripa sådana bevisningsmedel.

Hos hvilka är det då som farhågorna företrädesvis framträda för detta mycket fruktade margarin? Icke hos allmänheten. Jag vet icke att från det hållet kommit uttalanden annat än i motsatt riktning. Icke heller hos säljarne af våra mejerialster. De som i England försälja det svenska smöret och således i första hand skulle erfara de ofördelaktiga verkningarne af varans sjunkande i pris samt dess försvårade afsättning hos den engelska allmänheten, hafva icke klagat. Nej, här komma farhågorna och yrkandena från producenterna; det är de, som äro så ofantligt måna om den köpande allmänhetens intressen. Annars trodde jag, att producenternas och konsumenternas intressen stodo gentemot hvarandra, men här är det de förre som äro så ömma om de senares bästa. Jag tror äfven, att framställda yrkanden icke skulle hafva varit så långt gående, som de nu äro, om de kommit från rätt håll. Dessa yrkanden framträdde redan i början parade med en öfverdrift i skildringen af margarinets vådor, som var påfallande, men numera, sedan mycket i ämnet skrifvits och anförts, kommer man icke fram med dylika skildringar; de taga sig icke mera något ut, ty man vet att det är idel öfverdrift.

Jag sade, att enligt min uppfattning hvilat hela farhågan på inbillade grunder, och hänvisar i det afseendet till ett yttrande af talaren på östgötabänken; han anförde något, som i smått återspeglar ställningen i stort. Han talade om ett fruntimmer som köpt en låda margarin, på hvilken namnet margarin stod stämpladt, och personen i fråga ville nödvändigt att det skulle utplånas, ty hon visste, att det då skulle gå för sig utan svårighet att använda varan. Hennes matgäster skulle icke, blott det icke stode »margarin» stämpladt på lådan, hafva något att invända, utan med god smak förtära det. Att så var förhållandet betviflar jag icke, och tror äfven, att de icke hade någon olägenhet af förtärandet. Hvad den åsyftade talaren anförde var således icke något bevis för margarinets skadlighet; det visar endast hvilken rol inbillningen i detta fall spelar.

Då jag icke vågar upptaga kammarens dyrbara tid med ett vidlyftigare anförande, vill jag slutligen upprepa mitt andra skäl att motsätta mig den ifrågavarande åtgärden, nemligen att den är orättvis, obillig och våldsam. Om beslut i den riktning, som vill göra

sig gällande, komme att fattas, skulle det otvifvelaktigt tillskrifvas i öfvervägande grad den protektionistiska majoritet, som särskildt denna kammare hyser, och jag vågar vara af den uppfattning, att detta parti derigenom i hög grad skadar sig för framtiden. Jag tror nemligen, att protektionismen, om den skall vara, måste vara moderat, men detta är ett steg i alldeles motsatt riktning. Jag vågar till och med hoppas, att om Riksdagens beslut kommer att gå i riktningen af förbud, skall, vid den pröfning, frågan otvifvelaktigt komma att underkastas hos Kongl. Maj:t, det blifva utredt, att hvad man föreslår icke blott strider mot erkända grundsatser i fråga om näringslagstiftningen i vårt land, utan äfven att beslutet i många delar är opraktiskt och utförbart, och att därför Kongl. Maj:ts regering skall finna tillräcklig anledning att icke bringa det till verkställighet.

*Om förbud
mot införsel af
margarin och
oleomargarin.*

(Forts.)

Efter detta anförande hördes rop på proposition.

Herr vice talmannen: För den, som i likhet med mig är på det lifligaste öfvertygad, att näringsfriheten är en bland de största välsignelser, ett folk kan hafva, kan det icke vara annat än på det högsta motbjudande att se sådana försök, som det nu föreliggande, att rubba denna frihet och rubba den, såsom den föregående talaren yttrade, på ett synnerligen våldsamt och obilligt sätt. Vi hafva under flera decennier oafbrutet fortskridit i näringsfrihetens riktning, och för den, hvars ungdom inföll under näringstvángets dagar, har det varit en glädje att se, huru samtidigt med detta fortskridande också den industriella utvecklingen oupphörligt gått framåt. Ingen hade väl för femtio år sedan den ringaste aning om, att vi skulle stå der vi nu befinna oss. Så stark är näringslifvets kraft, när det i frihet får utveckla sig, och med undantag af denna olyckliga motion och denna olyckliga fråga har knappast något enda anfall skett mot denna frihet. Jag är öfvertygad om, att de yrken, hvilkas fördelar afsågos genom de mest hämmande inskränkingarne och de flesta tvångsföreskrifterna, om de nu skulle bjudas att få återtaga dessa, icke ett ögonblick skulle ifrågasätta att göra det. Men om jag redan på dessa allmänna grunder på det lifligaste yrkar afslag på hvad reservanterna i utskottet föreslagit och på de yrkanden, som de i de följande punkterna kunna komma att göra, vill jag ändå egna några ord åt frågan om de fördelar, man vill skänka jordbruksnäringsen såsom följd af, att jordbruksnäringsens representanter, glömande sina förbindelser till det öfriga svenska folket och till konsumenterna, här i lagstiftningsväg vilja genomdrifva ifrågavarande beslut. Dessa fördelar äro af två slag: reella och imaginära. De reella skulle komma till godo de sänre smörtillverkarne, ty det lider icke något tvifvel, att icke, om fullständigt margarinförbud införes, konsumtionen af sekunda och tertia smör komme att ökas enligt den alltid gällande lag, att när en konkurrent kommer ur marknaden, får den, som befrias från konkurrens, också fördel af ställningar och

Om förbud
mot införsel af
margarin och
oleomargarin.

(Forts.)

prisförhållanden. Är verkligen svenska jordbrukets ställning sådan, att man, för att bereda sekunda och tertia smör en sådan fördel på den inhemska marknaden, bör vidtaga de åtgärder som här blifvit ifrågasatta? Jag har ännu aldrig hört någon vilja erkänna detta, och det därför att en sådan ståndpunkt förkastas af hvarenda jordbrukare såsom honom fullkomligt ovärdig. Det återstår då ingenting annat än de imaginära, och de skulle bestå deri, att då hela landet vore fritt från margarin, man skulle kunna förvissa engelsmännen om, att det svenska smöret icke är tillsatt med en vara, hvarmed det kan förfalskas och äfven emellanåt blifvit förfalskad. Jag är lifligt öfvertygad, att det på den engelska marknaden icke skulle hafva det ringaste inflytande. Jag tror säkert, att dermed förhåller sig, såsom en talare under fjolårets debatt yttrade, att det här liksom i många andra industrier och näringar kommer att blifva det personliga förtroendet för den, som tillverkar eller förmedlar afsändandet af varan, som förvissar om att varan är äkta och oförfalskad, men icke något förtroende till något förbud eller några lagstiftningsåtgärder, hvilka man i England sannolikt aldrig får kännedom om eller också är alldeles likgiltig för, och märkvärdigt skall det blifva att se, huru dessa förbud, om de beslutas, i landet skola kunna uppehållas.

Jag anhåller om afslag å den föredragna punkten.

Som ytterligare tio ledamöter anmält sig till afgifvande af yttranden i nu föreliggande fråga, blef dess fortsatta behandling, på framställning af herr grefven och talmannen, uppskjuten till nästa sammanträde.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 39, om ändring i kongl. kungörelsen angående uppbörd af afgifter till vissa på ömsesidighet grundade försäkringsanstalter den 22 oktober 1886;

n:o 40, angående återställandet af till landtdomstol i hufvudskrift ingifven handling; samt

n:o 41, angående ersättning till nämndemän för inställelse vid urtima ting för ransakning i brottmål.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtanden:

n:o 68, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående de i fråga om förvärfvande af mark för utvidgning af renbetesfjellen i Jemtlands län meddelade bestämmelser; och

n:o 69, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående uppförande af en ny teaterbyggnad å operahusets tomt m. m.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Billing* från och med den 4 i denna månad till riksdagens slut.

Justerades ett protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af herr grefven och talmannen beslöts, att på föredragningslistan till nästa sammanträde skulle bland utskotts-
betänkandena sättas främst de, som denna dag bordlagts första gången, och sist de ärenden, hvilka blifvit denna dag andra gången bordlagda.

Kammaren åtskildes kl. 2.57 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.
